

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA FINANČÍ

Analýza trhu neživotního pojištění v České republice

Analysis of a non-life insurance market in the Czech republic

Student:

Dalie Peterová

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Martina Borovcová, Ph.D.

Ostrava 2010

Zadání bakalářské práce

Student: **Dalie Peterová**

Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202R010 Finance

Specializace: 00 Finance

Téma: **Analýza trhu neživotního pojištění v České republice**
Analysis of non-life insurance market in the Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Charakteristika trhu neživotního pojištění
 3. Vybrané ukazatele hodnocení trhu neživotního pojištění
 4. Analýza trhu neživotního pojištění v České republice
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

ČEJKOVÁ, V. *Pojistný trh*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. 119 s. ISBN 80-247-0137-5.
DAŇHEL, J. *Pojistná teorie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2005. 332 s. ISBN 80-86419-84-3.
DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. aktual. vyd. Praha: Ekopress, s. r. o., 2005. 178 s. ISBN 80-86119-92-0.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Martina Borovcová, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2009

Datum odevzdání: 07.05.2010

Ing. Iveta Ratmanová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.“

V Ostravě dne 7. května 2010,

.....
Dalie Peterová.

„Děkuji vedoucí bakalářské práce Ing. Martině Borovcové, Ph.D. za cenné připomínky, trpělivost a zejména odborné vedení při vypracování této bakalářské práce. Poděkování patří také všem, kteří mě podporovali a přispěli k dokončení této práce.“

Obsah

1. Úvod	3
2. Charakteristika trhu neživotního pojištění.....	4
2.1 Historický vývoj pojistného trhu na českém území.....	4
2.2 Legislativní úprava neživotního pojištění.....	5
2.3 Typické znaky neživotního pojištění	6
2.4 Klasifikace odvětví neživotního pojištění.....	7
2.4.1 Pojištění majetku.....	7
2.4.1.1 Pojištění majetku obyvatelstva.....	10
2.4.1.2 Pojištění podnikatelských a průmyslových rizik	12
2.4.1.3 Pojištění zemědělských rizik.....	14
2.4.2 Neživotní pojištění osob.....	16
2.4.2.1 Úrazové pojištění	16
2.4.2.2 Nemocenské pojištění	17
2.4.3 Pojištění odpovědnosti	18
2.4.3.1 Zákonné pojištění odpovědnosti	19
2.4.3.2 Povinně smluvní pojištění odpovědnosti	20
2.4.3.3 Dobrovolné smluvní pojištění odpovědnosti	21
2.4.4 Pojištění právní ochrany.....	22
2.4.5 Pojištění cestovní	24
3. Vybrané ukazatele hodnocení trhu neživotního pojištění	25
3.1 Počet uzavřených pojistných smluv v neživotním pojištění.....	25
3.2 Hrubé předepsané pojistné v neživotním pojištění	26
3.2.1 Průměrné hrubé předepsané pojistné na jednu pojistnou smlouvu	27
3.2.2 Průměrné hrubé předepsané pojistné na jednoho obyvatele	28
3.3 Počet vyřízených pojistných událostí	28
3.4 Pojistné plnění.....	29
3.4.1 Průměrné pojistné plnění na jednu pojistnou událost	29
3.5 Škodovost.....	29
3.6 Pojištěnost.....	30

3.7	Počet komerčních pojišťoven	31
3.8	Koncentrace pojistného trhu	32
3.9	Počet zaměstnanců v pojišťovnictví	33
4.	Analýza trhu neživotního pojištění v České republice	34
4.1	Počet uzavřených pojistných smluv v neživotním pojištění	34
4.2	Hrubé předepsané pojistné v neživotním pojištění	35
4.2.1	Hrubé předepsané pojistné na jednu pojistnou smlouvu.....	39
4.2.2	Hrubé předepsané pojistné na jednoho obyvatele	40
4.3	Počet vyřízených pojistných událostí	41
4.4	Vyplacená pojistná plnění.....	42
4.4.1	Pojistné plnění připadající na jednu pojistnou událost.....	44
4.5	Škodovost.....	45
4.6	Pojištěnost.....	47
4.7	Počet komerčních pojišťoven	48
4.8	Koncentrace pojistného trhu	50
4.9	Počet zaměstnanců v pojišťovnictví	52
5.	Závěr	54
	Seznam použité literatury	57
	Seznam zkratk	
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	

1. Úvod

Pojišťovnictví je oblast podnikání, která se v dnešní době přímo týká takřka každého člověka či firmy. Nejde jen o to, že si mnozí bez pojistné ochrany proti rizikům neumí představit klidný život či chráněné podnikání, avšak v České republice má například zaměstnavatel přímo zákonem uloženo uzavřít povinné pojištění odpovědnosti při přijetí prvního zaměstnance.

Pojistný trh se člení na dvě velká odvětví, kterými jsou životní a neživotní pojištění. Jejich podíl na trhu lze rozdělit přibližně poměrem 40:60, kde větší část připadá právě odvětví neživotního pojištění.

Předmětem této práce je analýza věcného pojistného trhu neživotního pojištění, tedy místa, kde se střetává nabídka a poptávka po finanční službě neživotního pojištění, za použití vybraných ukazatelů sloužících k hodnocení pojistného trhu.

Cílem bakalářské práce je charakterizovat trh neživotního pojištění v České republice a poté analyzovat, a následně zhodnotit, vyspělost tohoto trhu v průběhu jeho vývoje od roku 1997 do roku 2008 pomocí vybraných ukazatelů, které jsou běžně používané v pojišťovnictví. Důraz byl kladen na rok 2008, ve kterém se celý finanční trh vyrovnával s následky ekonomického útlumu v důsledku finanční krize. Vyzdvíženy jsou absolutní změny výchozího a závěrečného roku a jsou uváděny příčiny významných výkyvů hodnoceného ukazatele. V některých případech jsou zpracovány i podklady pro rok 2009.

Práce je rozdělena, mimo úvodu a závěru, do tří kapitol. V první kapitole je pojistný trh neživotního pojištění charakterizován a jsou uvedeny nejčastější typy pojistných produktů, se kterými je možné se na českém trhu setkat. Druhá část pak popisuje jednotlivé ukazatele hodnocení trhu, které jsou dále použity k analýze.

Třetí část práce představuje samotnou analýzu trhu neživotního pojištění na základě vybraných ukazatelů. V jednotlivých podkapitolách je zachycen vždy vývoj ukazatele za všechna sledovaná období a následně jsou popsány důvody, které představovaly výrazné změny uvedených hodnot. Úroveň trhu neživotního pojištění je srovnávána s úrovní celého pojistného trhu v České republice a, zejména u ukazatele pojištěnosti a počtu zaměstnanců v pojišťovnictví, také s průměrnou úrovní dvaceti sedmi členských států Evropské unie.

2. Charakteristika trhu neživotního pojištění

Neživotní pojištění je ve srovnání s životním pojištěním nejen tím odvětvím, které má nyní na pojistném trhu větší podíl, jedná se současně o historicky podstatně starší typ pojištění. Proto jeho charakteristika v této práci započne náhledem do minulosti.

2.1 Historický vývoj pojistného trhu na českém území

Počátky pojišťovnictví na dnešním území České republiky můžeme sledovat již od konce 17. století. V roce 1777 snahy o ochranu, zejména proti rizikům požáru, vyústily v založení pojišťovny proti škodám z ohně na polních zásobách, nábytku, náradí a dobytku. Významným mezníkem v historii českého pojišťovnictví však bylo až založení Císařsko-královského, privilegovaného, českého, společného náhradu škody ohněm svedené pojišťujícího ústavu, který byl později přejmenován na První českou vzájemnou pojišťovnu v Praze. Dvě léta po jeho založení, tedy roku 1829, přibyl i Císařsko-královský, privilegovaný, pospolný ústav pohořelný pro Moravu a Slezsko se sídlem v Brně, u něhož byl brzy změněn název na Moravsko-slezskou vzájemnou pojišťovnu. Již zde je vidět význam neživotního pojištění, neboť obě pojišťovny zpočátku provozovaly pouze požární pojištění nemovitostí. Následovalo pojištění krupobitní a od 60. let pojištění movitých věcí. Až počátkem 20. století můžeme mluvit o pojištění životním, spolu s dalšími novými odvětvími pojištění neživotního, jako je pojištění odpovědnosti, úrazu či pojištění proti vloupání.

Od druhé poloviny 19. století začaly na českém území vznikat mnohé spolky a pojišťovny různé velikosti. Z významných můžeme uvést pojišťovnu Slavia, vzájemně pojišťovací banku Praha z roku 1869, nebo První českou zajišťovací banku v Praze, která vznikla na počátku 70. let a zabývala se zajišťováním. Stabilita a důležitost pojišťoven rostly a jejich existenci neohrozil ani požár Národního divadla v Praze ze srpna roku 1881, který představoval do té doby nejvyšší výplatu pojistného plnění.

Přestože lze na československém pojistném trhu vysledovat mnohé negativní dopady první světové války, zahájilo krátce po jejím skončení na našem území činnost mnoho pojišťoven, mezi nimiž hrály významnou úlohu také pojišťovny rakouské. Velký propad úrovně pojistného trhu s sebou přinesl protektorát a zejména následné znárodnování pojišťoven, které eliminovalo tehdejších 733 pojišťoven na 5 národních podniků. Od roku 1948 došlo na českém pojistném trhu k útlumu v důsledku realizace

modelu sovětského pojišťovnictví prostřednictvím monopolu České pojišťovny, národního podniku. Tím byl na dlouho přerušen pozitivní tržní vývoj tohoto odvětví.

Opětovné uvolnění nastalo až po roce 1991, v němž došlo k transformaci České pojišťovny na soukromou akciovou společnost. Tento krok představoval konec monopolu v českých zemích, který umožnil vznik novým českým i slovenským pojišťovnám. Také byl opět zřízen statní dozor, jehož funkci v té době vykonávalo ministerstvo financí, a vstup na český pojistný trh byl umožněn i zahraničním pojišťovnám. Od roku 1993, se vznikem samostatné republiky, tedy nic nebránilo vývoji svobodného českého pojistného trhu, který bude dále analyzován.

2.2 Legislativní úprava neživotního pojištění

Právní rámec pojišťovnictví tvoří v České republice především zákony a vyhlášky vydané vládou nebo centrální bankou. Stěžejním předpisem byl zákon č. 185/1991Sb. o pojišťovnictví, který byl naposledy novelizován v roce 2009. Mimo jiné obsahuje i odvětví a skupiny odvětví neživotního pojištění v návaznosti na předepsaný povinný základní kapitál (viz Příloha 1).

Díky členství České republiky v Evropské unii není možno opomenout mnohé její směrnice a normy. Z údajů České národní banky platných k 1. 3. 2010 lze z hlediska přímé závaznosti v rámci EU považovat za hlavní následující zákony a závazné předpisy.

- Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví (účinný od 1. 1. 2010, nahrazuje Zákon č. 363/1999 Sb.);
- Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě;
- Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla;
- Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí.

Neopomenutelné jsou také:

- Vyhláška č. 434/2009 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení Zákona o pojišťovnictví (účinná od 1. 1. 2010, nahradila Vyhlášku č. 303/2004 Sb.);
- Vyhláška č. 433/2009 Sb., o způsobu předkládání, formě a náležitostech výkazů pojišťovny a zajišťovny;
- Vyhláška č. 205/1999 Sb., kterou se provádí zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla;

- Vyhláška č. 582/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí.

Stěžejním uskupením na území České republiky je **Česká asociace pojišťoven** (dále ČAP), která v současné době zaštiťuje 29 řádných a jednoho přidruženého člena. Přestože se nejedná o legislativní orgán, tato organizace pravidelně zpracovává statistiky o vývoji českého trhu a garantuje dodržování etického kodexu svými členskými pojišťovnami, které mají 98% podíl na celkovém předepsaném pojistném.

Nejen ČAP také realizuje mezinárodní spolupráci. Čím dál lépe jsou v České republice definovány i podmínky pro sjednocení účetnictví a povinností je držet technické rezervy či přiměřenou míru solventnosti. Od 1. dubna 2006, kdy nabyl účinnosti zákon č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem, se orgánem dohledu nad dodržováním stanovených pravidel stala Česká národní banka.

2.3 Typické znaky neživotního pojištění

Neživotní pojištění je tím odvětvím, ve kterém stále ještě můžeme nalézt čistě rizikovou formu pojištění, tedy takový typ, kdy pojistník po předem definovanou dobu platí stanovené pojistné a v případě, že nenastane pojistná událost, nemá nárok na jakoukoli náhradu svých placených částek a dá se tedy říci, že o tyto peníze přichází. Na druhou stranu v případě, že nastane pojistná událost, dochází často k výplatě částek vyšších, než byly na pojistném předem zaplacený.

Na rozdíl od životního pojištění může k pojistné události docházet i opakovaně. Samotná pojistná smlouva bývá uzavřena téměř výlučně na dobu určitou, obvykle poměrně krátkou, neboť není možné zanedbat vývoj technologií či posun informovanosti, které mohou značným způsobem ovlivnit vývoj pojistného rizika v čase. Pojistná doba tedy zpravidla bývá kratší, než je tomu u odvětví pojištění životního, s možností dalšího prodloužení.

Nejčastěji jsou pojistné smlouvy uzavírány na principu pojištění škodových, pojistné plnění tedy neodpovídá předem stanovené sumě, ale odvíjí se od aktuálně a konkrétně stanovené „škody“. Pojistné plnění by v tomto případě mělo zajistit opravu věci či zajištění náhrady disponující požadovanými vlastnostmi a funkcemi.

V případě stanovení pojistného se setkáváme s problémem značné nehomogenity pojistného kmene. Proto se zde setkáme s existencí tzv. tarifních skupin, do kterých je příslušný předmět pojištění zařazen podle určitých kritérií – například u vozidel můžeme brát v úvahu typ či stáří vozidla. Z uvedeného je patrné, že se jedná o velmi specifické odvětví pojišťovnictví, kde se můžeme setkat s mnoha produkty šitými tzv. na míru. Proto je další členění víceméně orientační s cílem poskytnout představu o rozsáhlosti zvoleného trhu a kategoriích, se kterými se průměrný zájemce o pojištění nejčastěji setká.

2.4 Klasifikace odvětví neživotního pojištění

Neživotní pojištění je velice obsáhlou oblastí, kterou lze členit z mnoha hledisek. V této práci bude dále aplikováno členění dle Ducháčkové (2005, str. 119), na odvětví neživotního pojištění zabývající se pojištěním majetku, neživotním pojištěním osob, pojištěním odpovědnosti, pojištěním právní ochrany a v neposlední řadě na odvětví pojištění při cestách.

2.4.1 Pojištění majetku

Pojištění majetku se vyznačuje několika základními charakteristikami. Jedná se předně o pojištění škodové, tedy vyplacené pojistné plnění odpovídá obvykle skutečnému rozsahu poškození, nikoli předem stanovené hodnotě. Pojistná částka zde slouží jako horní hranice výplaty v případě velkých škod, nebo představuje základ, ze kterého je vypočtena výplata určená v procentech (v takovém případě je pojistná částka rovna 100 %) nebo skutečná hodnota škody v případě podpojištění, které nastává ve chvíli, kdy je pojistná hodnota větší než pojistná částka (v tomto případě je pojistná hodnota 100 % a pro přepočet reálné škody na snížené pojistné plnění je nutné znát poměr zmenšení pojistné částky oproti pojistné hodnotě). Pojistit je možno soubor věcí nebo jednotlivou věc a předmětem pojištění bývá poškození, zničení, ztráta věcných hodnot nebo finanční ztráty.

Než budou popsána jednotlivá odvětví pojištění majetku, je vhodné zmínit několik hledisek dělení tohoto odvětví neživotního pojištění. U každého odvětví je uvedena specifikace klíčových pojmů, které budou v dalším textu již uváděny bez vysvětlení.

Z hlediska druhu krytí škod můžeme rozdělit pojištění majetku na pojištění kryjící přímé věcné škody a pojištění finančních ztrát.

Mezi **pojištění kryjící přímé věcné škody** lze zařadit pojištění živelní, vodovodní, havarijní, pojištění strojních rizik či pojištění odcizení a vandalství.

Pod hlavičku *živelního pojištění* spadá velmi široká skupina rizik. Požár, výbuch, úder blesku, vichřice, povodeň, záplava, krupobití, zemětřesení, pád stromů a stožárů, sesuv půd, zřícení skal, tíha sněhu, pád lavin či zřícení letadla. To vše jsou původci přímých škod na majetku, které může uhradit pojišťovna v případě uzavření pojištění na krytí důsledků živelních rizik. Jedná se o jedno z nejstarších odvětví pojištění, které je v podobě pojištění proti požáru spojeno se začátkem pojišťování vůbec.

Toto pojištění je zpravidla konstruováno na principu nové hodnoty, tedy je vyplacena výše potřebné opravy nebo znovupořízení. Velikost pojistného určuje mimo jiné hodnota pojištěného majetku či výše spoluúčasti pojištěného. Jedná se o základní pojistnou ochranu. Velmi ničivá živelní rizika, mezi nimiž může být zahrnuto zemětřesení nebo povodeň, dnes mnohé pojišťovny nepojišťují vůbec nebo pojišťují pouze samostatně za mnohem vyšší pojistné.

Dalším typem pojištění, kryjícím přímé věcné škody, je *pojištění vodovodních rizik*, které lze uzavřít samostatně nebo jako součást živelního pojištění. Vodovodní rizika představují možnost škod na majetku způsobených vodou vytékající z vodovodních zařízení, kanalizace, topení a podobně. Typické je jeho využití při konstrukci pojištění domácnosti.

Posledním zde popsaným bude *pojištění proti odcizení a vandalismu*. Předmětem pojištění je odcizení, poškození nebo zničení majetku jednáním pachatele, které lze označit jako krádež nebo loupež. Při krytí rizika vandalismu je požadováno zjištění pachatele. I z tohoto důvodu, který celou věc protahuje a mnohdy znemožní dokonce samotnou výplatu pojistného plnění, neboť pachatel zůstává neznámý, ustupuje krytí rizika vandalismu do pozadí.

Kryto bývá obvykle riziko odcizení vloupáním, loupeže při přepravě, loupeže v rámci budovy nebo pozemku a nárok na pojistné plnění vzniká až v případě, že pachatel při takovémto jednání musel překovat překážky a jiná opatření chránící a zabezpečující majetek. Pojistné je diferencováno podle kvality zabezpečení.

Tři výše zmíněná pojištění představují univerzální krytí rizik, která se v současnosti pojišťují nikoli samostatně, ale většinou jako součást jiných, specificky zaměřených pojistných produktů. Pojištění strojních rizik bude blíže popsáno v kapitole pojištění

podnikatelských a průmyslových rizik, havarijní pojištění naopak v kapitole pojištění majetku obyvatelstva.

Pojištění finančních ztrát úzce souvisí s obchodními a podnikatelskými riziky a předmětem krytí je majetková, převážně peněžní újma pojištěného v důsledku negativního působení těchto rizik. O krytí finančních ztrát lze mluvit v souvislosti s pojištěním úvěrových rizik a pojištěním rizika přerušení provozu. Oba typy pojištění budou popsány dále, v kategorii průmyslových a podnikatelských pojištění.

Podle konstruování pojištění v závislosti na množství zahrnutých rizik jsou rozlišována pojištění kryjící jedno riziko, pojištění kryjící více rizik a pojištění kryjící všechna rizika.

Pojištění kryjící jedno riziko samostatně je typem pojištění, který není v praxi příliš používán. V minulosti se jednalo nejčastěji o riziko požáru, v dnešní době existuje na tomto principu například krupobitní pojištění plodin.

V případě **pojištění kryjící více rizik** se jedná se o typ sdruženého rizika, který je v praxi nejčastější. Zahrnuje několik typů rizik, proti nimž se chce pojištěný předně bránit. Pojišťovny často nabízejí sdružené pojištění FLEXA, jehož název je zkratkou anglických slov fire, lightening, explosion a aircraft. Již z těchto slov je možno vyčíst, že se jedná o pojištění rizika požáru, úderu blesku, výbuchu, nárazu nebo pádu letadla a dále pádu stromů nebo stožárů.

Anglická zkratka all risks, která se u nás hojně používá a vyjadřuje stručně český termín **pojištění kryjící všechna rizika**, předznamenává, že předmětem pojištění bude ochrana proti všem rizikům, která souvisejí s příslušným předmětem pojištění. Nejedná se o všechna známá rizika v pojišťovnictví, ale o rizika příslušející danému odvětví. Krom nepravděpodobných rizik jiných odvětví nejsou kryty ani dopady válečných konfliktů a neovlivnitelných mezinárodních změn.

Třetím zde uvedeným dělením bude pojištění majetku podle uplatňované pojistné hodnoty. Rozlišuje se zejména pojištění na novou hodnotu, pojištění na časovou hodnotu a jejich vzájemná kombinace.

V případě **pojištění na novou hodnotu** představuje pojem nová hodnota náklady na pořízení věci, která uspokojí stejné potřeby a bude sloužit stejným způsobem jako věc poškozená pojistnou událostí. Pojistné plnění je tedy rovno pořizovací ceně nového

předmětu nebo plným nákladům na opravu předmětu poškozeného, která zajistí jeho návrat do původního stavu.

U **pojištění na časovou hodnotu** je termín časová hodnota charakteristický tím, že respektuje opotřebení dané věci. Pojistné plnění v případě pojistné události odpovídá hodnotě majetku těsně před touto událostí. Hodnota je zjištěna snížením nové hodnoty majetku právě o jeho opotřebení.

V případě **kombinace** obou hodnot záleží na konkrétní pojistné smlouvě, jaké podmínky oceňování nastaví. Častým je příklad, kdy je stanoven limit pojistného plnění na principu nové hodnoty, avšak při vysokých škodách je uplatněna hodnota časová.

2.4.1.1 Pojištění majetku obyvatelstva

Snad každý občan České republiky je členem domácnosti. Mnozí z nich jsou i majiteli budovy, ve které se tato domácnost nachází. Neméně rozsáhlý je i soubor vlastníků automobilů. A všechny výše zmíněný majetek lze bez problémů pojistit proti každodenním rizikům, kterým je vystaven. V dalším textu budou tedy popsány typické znaky pojištění domácností, pojištění budov a staveb a pojištění krytí škod na motorovém vozidle, pro které je vžit název havarijní pojištění.

Předmětem **pojištění domácnosti** je soubor zařízení domácnosti sloužící k potřebě a spotřebě jejích členů. Toto obvykle sdružené pojištění kryje rizika stanovená ve smlouvě, obecně se jedná o rizika živelní, vodovodní či riziko odcizení.

Pojistník si určí velikost pojistné částky podle hodnoty jednotlivých věcí, které tvoří vybavení domácnosti. V případě výskytu předmětů s příliš vysokou cenou či jinak se vymykající obvyklému vybavení domácnosti (pro příklad se jedná o sbírky, umělecké předměty, výpočetní techniku) je nutné počítat s tím, že jsou věci kryty ze stanovené pojistné částky pouze částečně či vůbec a je vhodné pro ně sjednat tzv. doplňkové pojištění. Formou doplňkového pojištění je také možné zajistit i další rizika nezahrnutá v základním pojištění, jako například riziko odpovědnosti. Sjednává se také připojištění pro další části domu, například pro sklepy, půdu a podobně.

Pojistné je závislé na výši pojistné částky a na umístění domácnosti. Nelze opomenout ani stupeň zabezpečení domácnosti (čím lépe zabezpečená, tím levnější pojistné). Typické je pojištění na novou hodnotu. Pojišťovna tedy vyplatí plnou škodu, avšak pouze za podmínky, že pojistná částka odpovídá či převyšuje pojistnou hodnotu.

Předmět **pojištění budov a staveb** představuje budova nebo stavba, včetně budov ve výstavbě. Ve většině případů se jedná o nájemní obytné domy spolu s příslušenstvím, rodinné domy a dále drobné stavby, mezi nimiž vévodí garáže. Obvykle toto pojištění zahrnuje sdružené krytí rizik živelních, vodovodních, riziko odcizení stavebních součástí, riziko nárazu dopravních prostředků nebo pojištění odpovědnosti, které plyne pojištěnému z titulu vlastníka.

Pro výši pojistného je kromě vymezených krytých rizik rozhodná stanovená hodnota pojišťované budovy či lokalita, ve které se objekt nachází. Typické je pojištění na plnou hodnotu, u kvalitních či nových staveb navíc na hodnotu novou. Pojistitel může využít i definovaných naturálních hodnot, aby ověřil či sám stanovil pojistnou hodnotu budovy nebo stavby.

Název **havarijní pojištění** naznačuje, že předmětem pojištění je krytí škod na motorových vozidlech, které vznikly následkem havárie. Kromě takto vzniklých nákladů však pojištění obvykle zahrnuje i rizika živelní, strojní nebo například rizika odcizení a vandalství. Nevztahuje se naopak například na opotřebení vzniklé vlivem provozu.

V případě konstrukce pojistného je přihlíženo k řadě faktorů. Uplatňována jsou kritéria strany řidiče, jako je věk, pohlaví či zkušenosti reprezentované délkou vlastnictví řidičského průkazu, a kritéria strany vozidla, z nichž nejčastěji se lze setkat s údaji o jeho stáří, technickém stavu, typu motoru, garážování či pořizovací ceně. Cena pojištění se odvíjí i od stanoveného počtu rizik, která mohou přibývat na základě volby pojistníka pomocí stavebnicového principu a tedy nabalování konkrétních typů rizik, nebo se může jednat o pojištění all risks. Pojištění se uzavírá na novou hodnotu, avšak zjišťuje se i hodnota časová, která slouží jako limit proplácení nákladů na opravu vozidla.

Havarijní pojištění představuje jedno z nejdražších pojištění dnešní doby, proto je často uplatňována spoluúčast pojištěného, která sníží velikost pojistného. U převážné většiny havarijních pojištění se také setkáme s uplatněním snížení pojistného formou bonusů popřípadě navýšení pojistného díky malusům v závislosti na počtu pojistných událostí v průběhu pojistného období. Čím dál častěji pojistitelé poskytují k pojištění i asistenční služby.

2.4.1.2 Pojištění podnikatelských a průmyslových rizik

Do skupiny pojištění, která splňují požadavky podnikatelské sféry, zařazujeme pojištění živelní, vodovodní, pojištění proti odcizení, pojištění kargo, kasko pojištění, pojištění úvěru, pojištění šomázní a pojištění technická. V dalších odstavcích budou popsána dosud v této práci nedefinovaná odvětví.

Pojištění technická v sobě zahrnují pojištění strojní, montážní a pojištění stavební. *Strojní pojištění* kryje riziko vzniku škod na strojích a strojních zařízeních. Na rozdíl od pojištění havarijního je kryto i poškození způsobené provozem či nesprávnou obsluhou. Pojistná událost může obvykle vzniknout také nedbalostí, nešikovností, konstrukční, materiálovou nebo výrobní vadou po skončení záruční doby, zkratem a pádem. Při výpočtu pojistného hraje roli hodnota stroje či zařízení, rizikovost podnikání a výše smluvené spoluúčasti.

Pojištění montážních rizik obvykle představuje pojištění živelního a strojního rizika, k nimž je přidáno pojištění odpovědnosti. Ve výsledku toto pojištění kryje rizika při montáži strojů a strojních zařízení. *Pojištění stavebních rizik* je používáno po dobu výstavby. Kryje rizika škody na stavebních dílech a materiálu. Technické pojištění tedy pokryje veškerá rizika spojená s výstavbou a montáží objektu včetně krytí škod na používaném materiálu. Naopak není kryto riziko vzniklé projekční, konstrukční a materiálovou vadou nebo chybně provedenou prací.

Šomázní pojištění, neboli pojištění pro případ přerušení provozu, úzce navazuje na jiná pojištění, neboť se v podstatě jedná o pojištění druhotných důsledků jiných rizik. Jedná se o pojištění podniku proti následné škodě pomocí náhrady finanční újmy. Příkladem může být úhrada nákladů vzniklých při stagnaci výroby. Pojištění proti přerušení provozu bývá často uzavřeno na následky požáru a jiných živelních rizik, dále na následky strojních rizik nebo jako návaznost na riziko ztráty či zničení elektronických záznamů. Velikost pojistné částky závisí na hrubém zisku, který se skládá z ušlého čistého zisku a fixních nákladů. Hrazeny mohou být i tzv. dodatečné náklady, které vznikají při zajištění náhradního řešení při přerušení provozu.

Pojistné plnění představuje sumu ušlého zisku, stále vynakládaných fixních nákladů a také marně vynaložených nákladů spojených s pojistnou událostí. Je vypláceno po předem sjednanou dobu, která obvykle nepřesáhne 1 rok a před touto hranicí končí ve chvíli připravenosti podniku na obnovu provozu. Typické je zde uplatňování tzv. časové

franšízy, která udává dobu, po kterou ještě pojišťovna škody nehradí. Pokud by tedy doba přerušení byla kratší než stanovená délka časové franšízy, pojistné plnění by pojišťovna vůbec nevyplácela.

Pojištění proti přerušení provozu je odvětvím pojištění podporujícím ekonomickou stabilitu, neboť zajišťuje stagnující firmě možnost rychlého znovu zapojení se do výrobního procesu. V posledních letech je stále na vzestupu.

Pojištěným subjektem v případě **pojištění úvěru** je podnikatel nebo banka, kteří chtějí krytí důsledky rizika finančních ztrát z nesplaceného poskytnutého úvěru. Pojistitel před akceptací smlouvy prověřuje řadu údajů o velikosti podstupovaného rizika a finančním zázemí pojištěnce, mezi nimiž nechybí informace o bonitě dlužníka, bonitě země dovozce, druhu úvěru, délce úvěru, velikosti a platební minulosti podniku, obratu dlužníka i o délce a splatnosti pohledávky či existenci nesplacených pohledávek. Nesmí chybět ani analýza daného odvětví. Lze tedy konstatovat, že se jedná o velmi specifický typ pojištění, který zahrnuje mnoho individuálních prvků. Typické je proto také uplatňování vysoké spoluúčasti, a to mezi dvaceti a padesáti procenty.

Obecně můžeme vymezit úvěrová rizika na rizika komerční, která zahrnují kurzová rizika a neschopnost či nevůli dlužníka splácet a jsou hlavním předmětem pojistné ochrany, a na rizika politická, která vznikají v důsledku politických událostí, přírodních katastrof v zemi nebo administrativních rozhodnutí ve státě dlužníka, jejichž pojistná ochrana je zajištěna státní institucí s názvem Exportní garanční a pojišťovací společnost (EGAP). Jedná se v podstatě o pojišťovnu ve vlastnictví státu, která se zaměřuje na podporu exportní politiky.

S tímto druhem pojištění se lze setkat u mnoha typů pojištění, například u pojištění životního, kde je velmi často využíváno jako krytí rizika úmrtí dlužníka. Makroekonomického významu však nabývá až v případě mezinárodního obchodu jako pojištění vývozního úvěru, který kryje riziko platební neschopnosti zahraničního dovozce. Právě v tomto případě se uplatňuje úloha společnosti EGAP a pojištění vývozního úvěru lze označit za nástroj na podporu exportní politiky České republiky. Pod pojištění úvěru spadá například i pojištění dokumentárního inkasa.

Kargo pojištění kryje rizika zničení, ztráty či poškození přepravovaného nákladu při vnitrostátní nebo mezinárodní přepravě. Pojištění se týká jen přepravované věci a může zahrnovat i rizika živelní či riziko odcizení. Sazby pojistného se odvíjí od rizikovosti

příslušné přepravy, hodnoty přepravovaného zboží či použitého dopravního prostředku. Obvykle do pojištěného majetku nejsou zahrnuty cennosti a peníze. Pojistná částka v sobě naopak krom pojistného obsahuje i známou výši cla, dopravného, zisk a příspěvek ke společné havárii.

Pojistné plnění není vyplaceno v případě škod vzniklých v důsledku skryté vady, vnitřní zkázy, působení atmosférického tepla nebo chladu nebo, v případě selhání lidského faktoru, při nedostatečném balení. Není kryt ani normovaný úbytek dopravovaného zboží například v důsledku vysušení či vyprchání.

Velkého významu toto pojištění nabývá při mezinárodní přepravě, která se krom jiného vyznačuje vysokou cenou a nárůstem rizika. V rámci pojištění vnitrozemského lze navíc zahrnout rizika pošpinění či poškození sladkou dešťovou vodou. Doprava na souši a řekách je v současnosti nepojistitelnou.

Pojištění kasko lze nazvat jako havarijní pojištění motorových vozidel určených k podnikání. Patří sem pojištění kamionů, autobusů, ale i leteckých či námořních dopravních prostředků. Kryto je riziko živelní, riziko odcizení a samozřejmě riziko havárie, tedy události, která působila na vozidlo náhle a mechanicky a jejímž výsledkem jsou hmotné škody na pojištěném vozidle. Pojistné plnění není vyplaceno v případě nesprávné obsluhy a údržby vozidla či v důsledku škod vzniklých přirozeným opotřebením věci.

2.4.1.3 Pojištění zemědělských rizik

Při podnikání v odvětví prvovýroby a zemědělství se samozřejmě mohou uplatit víceméně všechny typy klasického pojištění určeného pro podnikatele. Jelikož se však odvětví zemědělství vyznačuje těsnou vazbou s počasím a dalšími atmosférickými vlivy, jsou dále uvedeny pouze specifické druhy pojištění, které zahrnují krytí charakteristického rizika v oblasti rostlinné a živočišné výroby. Mezi typické příklady patří pojištění plodin a pojištění hospodářských zvířat. U obou těchto pojištění se uplatňuje zejména díky velké subjektivitě škod vysoká spoluúčast pojistníka a významnou roli hraje i podpora ze strany státu ve formě dotací k cenám pojištění či příspěvků na pojištění.

Mezi typy pojištění zemědělských rizik patří pojištění plodin, pojištění hospodářských zvířat a pojištění lesů.

Pojištění plodin kryje důsledky rizika majetkových škod na rostlinné produkci. Pojištěno bývá zejména živelní riziko, v posledních letech je možno pojistit finanční škody. Mezi typické produkty pojištění plodin patří pojištění krupobitní, pojištění plodin proti vybraným rizikům a pojištění úrody plodin.

Krupobitní pojištění má za sebou dlouhou historii. Přestože bylo nabízeno již téměř při vzniku neživotního pojištění, význam si zachovalo i v dnešních dnech, a to zejména díky dvěma faktorům. Na jednu stranu se totiž jedná o velmi ničivé živelní riziko, na stranu druhou jsou jeho následky velmi typické, nezaměnitelné s jiným poškozením plodin, a tedy snadno prokazatelné. V dnešní době kryje toto pojištění asi 10 % všech škod v rostlinné výrobě.

Širší záběr rizik, a to zhruba $\frac{1}{4}$ z celku, lze pojistit tzv. živelním pojištěním, které je často označováno jako *pojištění proti vybraným rizikům*. Tento produkt nabízí pojistnou ochranu obvykle proti rizikům povodně, vichřice, požáru, jarních mrazů, je zde zahrnuto i riziko krupobití či dokonce riziko škůdců. V současné době představuje nejčastěji uzavírané pojištění v oblasti pojištění plodin.

Třetím, specifickým pojištěním je *pojištění úrody plodin*. Jedná se o pojištění finančního výsledku pěstování plodin, předmětem pojistného plnění se stává nedosažení stanoveného hektarového výnosu, který bývá zjišťován jako průměr několika úspěšných minulých let. Úroda se pojišťuje ve skupinách vyznačujících se stejnou pracností pěstování a požadavky na atmosférické podmínky. Individuální výjimky představují velmi náročné plodiny, jako je vinná réva nebo chmel, které lze pojistit samostatně.

Předmětem pojištění je kvantita plodin, kvalitu lze zahrnout opět jen ve specifických případech. Toto pojištění je konstruováno až s poloviční spoluúčastí pojistníka, avšak představuje komplexní krytí až 80 % rizik.

Předmětem **pojištění hospodářských zvířat** jsou soubory hospodářských zvířat, například skupina krav, ovcí, koní či drůbeže, na kterých vzniká majiteli škoda v důsledku jejich úhynu, utracení či nutné porážky následkem nákazy, infekční nemoci, úrazu, neinfekční nemoci nebo působením živlů.

Konkrétní zvířata se specifickým účelem, jako jsou plemenné kobyly, závodní koně, domácí zvířata a další, je možno pojistit jednotlivě. Jsou v tomto případě oceňována konkrétními individuálními částkami a pojišťována na plnou hodnotu.

Ač kdysi bylo riziko nakažlivých nemocí zahrnováno pravidelně, v současnosti se s ním díky stále novým výskytům nebezpečných chorob u zvířat začíná počítat jako s příliš velkým a tudíž podle mnohých pojišťoven se stává nepojistitelným.

Pojištění lesů je nejméně častým pojištěním z tohoto odvětví. V základní podobě lze pojistit lesní porosty pro případ poškození nebo zničení požárem a lesní školky pro případ poškození nebo zničení požárem nebo krupobitím. Je obvykle možné sjednat i připojištění na další typy živelních rizik. I na tento typ pojištění se vztahuje podpora státu. Konkrétně se jedná o procento z uhrazeného pojistného na pojištění lesních školek, které uhradí ministerstvo zemědělství prostřednictvím Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu.

2.4.2 Neživotní pojištění osob

Neživotní pojištění osob je specifickým odvětvím neživotního pojištění, které svým obsahem zasahuje do oblasti pojištění životního. Přesto je způsob konstrukce pojistného dosti přesvědčivým důkazem o správnosti jeho zařazení. Předmětem pojištění je újma na zdraví nebo újma na příjmech. Velmi časté je pojišťování pro případ úrazu, druhou největší skupinu představuje nemocenské pojištění, které je možno rozdělit na pojištění vážných chorob, pojištění léčebných výloh, pojištění ušlého výdělku pro případ pracovní neschopnosti či pojištění nadstandardního vybavení při pobytu v nemocnici.

2.4.1.1 Úrazové pojištění

Pojistnou událostí v případě uzavřeného úrazového pojištění je přechodné nebo trvalé poškození zdraví a smrt následkem úrazu. V pojišťovnictví je úrazem myšleno náhlé a neočekávané působení zevních sil nebo vlastní tělesné síly, neočekávané a nepřetržité působení vysokých teplot, par, plynů, záření a jedů, které měly za následek tělesné poškození či smrt pojištěného. S touto definicí je možno se setkat na mnoha místech a shrnuje obecně způsoby poškození zdraví.

Pojistné je konstruováno s přihlédnutím k několika faktorům, z nichž významná je rizikovost povolání či zálib pojištěného, velikost pojistné částky a druh plnění. Pojišťovna konstruuje tabulky, podle kterých je možno téměř každé povolání či sport zařadit do určité tarifní skupiny, která určuje míru zvýšení rizika úrazu u dané činnosti. Pro příklad lze uvést

jako velmi rizikové povolání hasiče, pyrotechnika či potápěče, ze sportů pak horolezectví, box, lední hokej a další. Nejmenší riziko pak představuje například práce v kanceláři či záliba v hraní šachů.

Pojistné plnění může mít povahu jednorázové výplaty, nebo časově omezeného či doživotního důchodu. Je odvislé od velikosti pojistné částky a předem stanovených procent z této částky v případě jednotlivých typů následků. Typické je vyplacení sjednané pojistné částky v případě smrti pojištěného následkem úrazu, nebo vyplacení procenta z pojistné částky stanovené podle oceňovacích tabulek v rozsahu trvalých následků úrazu. Podobně je stanovena i výplata pojistného plnění po dobu nezbytného léčení.

Jelikož v případě uzavření pouze samostatného úrazového pojištění mluvíme o čistě rizikovém pojištění, které neobsahuje rezervotvornou spořicí část, v případě ukončení pojištění se nevyplácí žádné plnění. Stejně tak odmítne pojistitel poskytnout výplatu v případě, kdy si pojištěný způsobil úraz sám pod vlivem alkoholu, následkem duševní poruchy nebo trestným činem. Vyloučena z plnění je samozřejmě také sebevražda.

Jak již bylo řečeno, jedná se o velmi častý typ pojištění. V převážné míře se neposkytuje samostatně a bývá součástí sdružených pojištění spolu s životními riziky či jako součást cestovního pojištění nebo pojištění motorových vozidel.

2.4.1.2 Nemocenské pojištění

Nemocenské pojištění bývá označováno také jako soukromé zdravotní pojištění a umožňuje občanovi pojistit se proti riziku ztráty příjmu, které vzniklo v důsledku úrazu nebo nemoci. Jinak řečeno, umožňuje pojištění v případech, které z pojištění povinného nejsou kryty nebo jsou pojištěny nedostatečně pro daný subjekt. Smluvní zdravotní pojištění velmi často využívají také cizinci s dlouhodobým pobytem či ostatní osoby, na které se nevztahuje povinné veřejné zdravotní pojištění.

Velikost pojistného je odvislá od vstupních údajů, mezi které lze zařadit kromě očekávané velikosti pojistného plnění zejména druh pojištění, vstupní věk, pohlaví a zdravotní stav pojištěného. Nemocenská pojištění můžeme rozdělit podle druhu rizika, které pokrývají. Méně často pojišťovaná, avšak neméně důležitá, jsou rizika ekonomických důsledků nemoci. Jedná se o pojištění na denní dávku při pracovní neschopnosti, pojištění denní podpory při pobytu v nemocnici nebo například pojištění leasingových splátek, které

svou formou pojištění schopnosti splácet může představovat podmínku či jinak řečeno záruku leasingové společnosti.

Mezi pojištění, která jsou zaměřena za zdravotní rizika, patří pojištění nadstandardního vybavení při pobytu v nemocnici, pojištění vážných chorob nebo pojištění stomatologických výkonů nehrazených či hrazených jen částečně z veřejného systému. Mezi velmi často uplatňované, především v souvislosti s cestovním pojištěním, patří také pojištění léčebných výloh, které hradí náklady na ošetření, které byl pojištěný nucen absolvovat v důsledku úrazu či jiného neočekávaného akutního projevu nemoci v zahraničí. Současně toto pojištění většinou hradí i pobyt v nemocnici, lékařská vyšetření nutná ke stanovení diagnózy a další potřebné lékařské úkony a léčiva.

2.4.3 Pojištění odpovědnosti

Předmětem pojištění odpovědnosti jsou přímé finanční škody nebo škody na zdraví a životě, které způsobil pojištěný třetí osobě, respektive je za tuto škodu odpovědný. Jako velmi výstižný se jeví anglický termín *third part liability*. Poukazuje na fakt, že se zde jedná o jediný případ, kdy může v pojišťovnictví vzniknout až čtyřstranný právní vztah, v němž vystupuje navíc jako důležitá osoba „poškozený“, subjekt, jemuž byla způsobena škoda. Pojistná událost pak nastává v okamžiku, kdy je poškozenému uznán nárok na náhradu škody pojištěným. Jinými slovy je pojistnou událostí vznik povinnosti pojištěného nahradit škodu, pokud tato vznikla způsobem či v souvislosti s činností specifikovanou v pojistné smlouvě.

Škoda je pojišťovnou hrazena v rozsahu odpovědnosti pojištěného. Obvykle je jako náhrada škody vyplacena poškozenému (nebo pozůstalým v případě úmrtí poškozeného) ztráta na výděлку, ztráta na důchodu, věcná škoda, náklady pohřbu spolu s jednorázovým odškodněním pozůstalých či náklady na výživu pozůstalých, bolestné nebo náklady léčení. Kromě náhrady škody se pojistné plnění může skládat ještě z nákladů na obhajobu pojištěného a nákladů na soudní řízení o náhradě škody, jestliže toto řízení bylo nezbytné.

Pojistné plnění se nevyplácí v případech, když:

- byla škoda způsobena úmyslně,
- se jedná o škodu vyšší, než je rámec stanovený právními předpisy,
- pojištěný způsobil škodu přímým příbuzným či osobám, které s ním žijí ve společné domácnosti,

- nebyly splněny kroky k odvrácení škody.

Smlouva o pojištění odpovědnosti stanoví horní limit pojistného plnění a zahrnuje také definici odpovědnosti. Obecně je možno rozdělit odpovědnost na subjektivní, tedy odpovědnost za zavinění, a objektivní, neboli odpovědnost za výsledek. Pojištění se týká pouze odpovědnosti s charakterem nahodilosti, avšak v praxi bývá obtížné tuto odpovědnost definovat. Přesto význam pojištění odpovědnosti v posledních letech velmi vzrostl a lze říci, že se jedná se o odvětví s budoucností.

2.4.1.3 *Zákonné pojištění odpovědnosti*

Některým subjektům vzniká povinnost uzavřít pojištění odpovědnosti ze zákona ve chvíli splnění rozhodné skutečnosti. Pojištění vznikne automaticky ze zákona, pojištění započíná zaplacením pojistného. Pojišťovna, u které pojištění vzniká, je také stanovena zákonem.

V České republice existuje v současné chvíli pouze jedno zákonné pojištění odpovědnosti, a to zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. V minulosti zde existovalo i zákonné pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla, které však již bylo převedeno na povinně smluvní charakter.

Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání vzniká zaměstnáním prvního zaměstnance a pojištění vzniká v okamžiku, kdy zaměstnavatel zaplatí pojistné. Pojistitelem je buď Česká pojišťovna, nebo Kooperativa, zařazení se odvíjí od roku vzniku podniku a to tak, že u České pojišťovny jsou pojištěni zaměstnavatelé, kteří měli toto pojištění sjednáno smluvně s Českou pojišťovnou do 31. 12. 1992, a nebo zaměstnavatelé, na které přešla nebo přejdou práva a povinnosti z pracovně-právního vztahu při vzniku právního nástupce takových zaměstnavatelů.

Podmínky a sazby pro odvod pojistného jsou upraveny ve vyhlášce Ministerstva financí č.125/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Sazby pojistného se pohybují v intervalu 2,5 – 50,4 % ze základu, který je stanoven stejným způsobem jako vyměřovací základ na sociální zabezpečení a výši pojistného je povinen si vypočítat každý zaměstnavatel sám.

Pojišťovna poté hradí škodu zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání v rozsahu, v jakém za škodu odpovídá zaměstnavatel, avšak za splnění podmínky, že zaměstnavatel předcházel vzniku škod, netrpěl porušování povinností a dodržoval bezpečnost práce. V případě, že zaměstnavatel nebo zaměstnanec porušili předpisy, způsobili škodu úmyslně nebo pod vlivem jakékoli návykové látky, zaniká nárok na pojistné plnění.

2.4.1.4 Povinně smluvní pojištění odpovědnosti

Povinné, smluvní pojištění odpovědnosti se uzavírá typicky jako podmínka provozování určité činnosti. Jinými slovy se jedná o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla. V právních předpisech je dána povinnost uzavřít pojištění, subjekt, který chce splnit podmínky pro povinné uzavření pojištění, si však může zvolit, u jakého pojišťovacího ústavu smlouvu uzavře.

V rámci této kategorie je možno se setkat s pojištěním odpovědnosti provozovatelů civilních letadel, pojištěním odpovědnosti za škodu vzniklou při výkonu práva myslivosti, pojištěním odpovědnosti za výrobek, jedná-li se o podmínku zahraničního dovozce a některými dalšími. Nejvýznamnější a nejznámější však jsou pojištění odpovědnosti za škodu z výkonu povolání a pojištění odpovědnosti z provozu motorových vozidel.

Pojištění odpovědnosti za škodu z výkonu povolání je nutno uzavřít při vstupu do profesních komor. Členství v těchto komorách je pro mnohé profese povinné. Tento případ pojištění jsou povinni uzavřít advokáti, lékaři, notáři, stomatologové, veterinární lékaři, lékárníci, daňoví poradci, auditori, autorizovaní architekti a mnohá další povolání.

Obecně se jedná o profese, v nichž jsou pojištění odpovědní za profesionální chyby a omyly, díky kterým mohou vzniknout významné škody na zdraví, životě či majetku. Sjednání pojištění je tedy podmínkou výkonu samotného povolání.

Téměř každý se v praxi setkal s pojištěním odpovědnosti z provozu motorových vozidel. Ač se dříve jednalo o pojištění zákonné, od roku 2000 platí volnost ve volbě pojistitele. Účelem tohoto typu pojištění je ochrana poškozeného při dopravní nehodě, kde často dochází ke škodám přesahujícím majetek viníka nehody. V případě, že se jedná o pojištěný ekonomický subjekt, má tento viník právo na to, aby za něj pojišťovna uhradila újmu na zdraví či majetku, která byla způsobena poškozenému, a to až do výše limitů stanovených v pojistné smlouvě. Tyto limity musí být nastaveny minimálně na částku

35 milionů korun na jedince při škodách na zdraví nebo usmrcení, a nebo 35 milionů korun celkem při škodách na majetku.

Pojistitel nehradí škody, které utrpěl řidič vozidla nebo jeho příbuzný, stejně jako nejsou hrazeny škody na vozidle pojištěného. Typickým rysem tohoto pojištění je uplatňování bonusů a malusů, které podporují řidiče v disciplíně tím, že odměňují bezškodovostní roky a zvyšují pojistné v případě výskytu pojistných událostí. V případě bonusů se jedná o smluvně garantované slevy za určitý počet bezškodovostních let, malusy pak představují přírážky k pojistnému a řídí se podle pojistných nároků v minulých letech. Obecně lze pak dodat, že v rámci přizpůsobování sazeb normám Evropské unie a celkovému navyšování minimálních limitů maximální výplaty se v předchozích letech zvyšovaly sazby pojistného.

V oblasti povinného ručení se setkáme se zastřešující organizací s názvem **Česká kancelář pojistitelů**, která dohlíží na bezpodmínečnou existenci tohoto pojištění, poskytuje tzv. hraniční pojištění pro cizince, spravuje Garanční fond, z něhož je vypláceno pojistné plnění v případě, že je viník nehody neznámý a zabezpečuje členství v mezinárodní Radě kancelářů.

2.4.1.5 Dobrovolné smluvní pojištění odpovědnosti

Smluvní pojištění odpovědnosti s charakterem dobrovolnosti představuje takovou situaci, kdy ekonomický subjekt pojišťuje svou odpovědnost za škodu u libovolné pojišťovny s příslušnou licenci, a to na základě vlastní vůle a vlastního uvážení. Nejtypičtější ukázkou tohoto typu odpovědnostního pojištění je pojištění odpovědnosti za škodu občana a pojištění odpovědnosti za škodu podniku.

Pojištění odpovědnosti za škodu občana představuje rozsáhlý celek pojistných rizik, která se dále specifikují. Nejčastěji je sjednáváno pojištění odpovědnosti za škodu občana v běžném občanském životě, které obvykle zahrnuje pojištění domácnosti. Toto pojištění představuje krytí škod způsobených provozem domácnosti, jako je například riziko vytopení sousedů, dále kryje rizika nechtěných škod způsobených jednáním dětí, nezávodním provozováním sportů a podobně. Pojištěny jsou všechny osoby, které žijí s pojistníkem ve společné domácnosti.

Další podtyp představuje pojištění odpovědnosti za škody vlastníka nemovitosti či pojištění odpovědnosti držitelů zvířat, ve většině případů tedy vlastníka nebo opatrovníka psa.

Při pohledu na občana jako na zaměstnance lze uzavřít odpovědnost za škodu z výkonu povolání chránící zaměstnance, který při výkonu povolání neúmyslně způsobil škodu svému zaměstnavateli. Dle platné legislativy zaměstnanec ručí do výše 4,5 násobku měsíčního platu.

Jiným typem je pojištění odpovědnosti podniků, pod které může spadat pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí, pojištění odpovědnosti vedoucích pracovníků podniku, pojištění odpovědnosti za výrobek, které kryje škody vzniklé používáním daného výrobku, a je také možno se setkat s pojištěním odpovědnosti za škody manažerů, ředitelů a členů představenstev, jejichž podstatou je ochrana podniku před důsledky chybných rozhodnutí členů podniku, kteří disponují významnou odpovědností.

2.4.4 Pojištění právní ochrany

Pojištění právní ochrany vzniklo, aby chránilo pojištěného před důsledky rizik nahodilých právních sporů a před nepříznivými důsledky nárůstu výdajů s nimi spojených. Umožňuje prosazení právních zájmů klienta ve věcech uplatnění nároků na náhradu vzniklé škody, řešení soudních sporů, řešení otázek zavinění dopravní nehody, ochraně práv v případě porušení povinností nebo zásahu do práv pojištěné osoby ze strany třetích osob.

Toto pojištění je určeno pro fyzické i právnické osoby. Sjednává se obvykle bez spoluúčasti s širokou územní platností a obvykle kryje:

- soudní výdaje a náklady,
- náklady na svědky a soudní znalce,
- odměny a náklady právního zástupce,
- výdaje pojištěného za cesty k soudnímu řízení,
- náklady na provedení výkonu rozhodnutí,
- služby pojišťovny spočívající v objasnění skutečnosti,
- ověření existence pojištěné události.

Pojištěný se na druhou stranu nemůže dožadovat úhrady pokut uložených jeho osobě, nákladů, které je povinna uhradit jiná osoba či zajištění sporů mezi ním a pojistitelem. Významnou součástí pojištění je i právní asistence a poskytování právních rad.

Pojištění právní ochrany je možné rozdělit na pojištění právní ochrany motorového vozidla, pojištění právní ochrany rodiny a pojištění právní ochrany podniků a podnikatelů.

V případě **pojištění právní ochrany motorového vozidla** jsou pojištěni, krom řidiče a vlastníka vozidla, také jeho držitel či osoby vozidlem přepravované za splnění skutečnosti, že všechny osoby byly oprávněny vozidlo používat. Nejčastěji je toto pojištění využito v občanskoprávním řízení o náhradu škody z dopravní nehody, v trestním nebo správním řízení zahájeném v důsledku spáchání trestného činu nebo v případě řízení o odebrání či navrácení řidičského průkazu. Speciálním případem je **pojištění řidiče**, které se vztahuje pouze na škody vzniklé jemu samotnému a je využíváno především řidiči z povolání.

Pojištění právní ochrany rodiny ochraňuje pojištěnou osobu, manžela či manželku, druha či družku, nezletilé děti i další osoby žijící ve společné domácnosti. Právní ochrana je poskytována v nájemním právu, občanskoprávních vztazích, smluvních sporech, vlastnickém právu či sousedském právu. Výjimku samozřejmě tvoří problémy týkající se motorových vozidel.

Pojištěnými osobami při **pojištění právní ochrany podniků a podnikatelů** jsou podnikatel, který uzavřel smlouvu s pojišťovnou, a fyzická osoba, která je s tímto podnikatelem v pracovněprávním vztahu. Pojištění zaměstnance lze uplatnit pouze v pracovní době, resp. v době výkonu pracovní činnosti pro pojistníka.

Předmět podnikatelské činnosti je uveden v pojistné smlouvě a pojistitelnost jednotlivých podnikatelů se zjišťuje dle druhu vykonávané podnikatelské činnosti a dále podle počtu zaměstnanců a podlahové plochy pojišťované nemovitosti související s podnikáním. Právní ochrana zahrnuje události související s podnikatelskou činností pojistníka, která je uvedena ve smlouvě. Uplatní se zejména v případě odpovědnosti za škody, v trestním, pracovním a sociálně-správním právu.

Krom výše uvedených nalezneme také pojištěné právní ochrany pro případy problémů s odškodněním úrazu z odpovědnostního nebo jiného pojištění, dále pojištění právní ochrany nemovitosti, které chrání vlastníka či nájemce nemovitostí používaných

k soukromým, nevýdělečným účelům v případě jakýchkoli právních problémů v souvislosti s danou nemovitostí. Za zmínku stojí i pojištění právní ochrany zaměstnance v pracovně-právních sporech.

2.4.5 Pojištění cestovní

Cestovní pojištění je využíváno při cestování do zahraničí v případě turistických i pracovních cest, které mohou být jednorázové či opakované. Předmětem cestovního pojištění je krytí rizik spojených s náhlým onemocněním, úrazem, ztrátou zavazadel, nebo způsobení škody třetí osobě.

Základní podobu pojištění lze také nazvat jako pojištění léčebných výloh, z něhož jsou hrazeny nezbytné náklady na ošetření v zahraničí. Může se jednat o ambulantní lékařské ošetření, předepsané léky a zdravotnický materiál, náklady na hospitalizaci, neodkladnou operaci či v extrémním případě převoz tělesných ostatků do ČR. Vyloučeno není ani akutní zubní ošetření směřující k odstranění bolesti.

Připojištění dále zahrnuje úrazové pojištění, pojištění cestovních zavazadel, které kryje riziko jejich ztráty, zničení či poškození do limitu stanoveného v pojistné smlouvě na zavazadlo, pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou pojištěným či v neposlední řadě je možné se připojistit na rizika storna zájezdu. Toto pojištění zahrnuje náhradu stornovacích poplatků, které požaduje cestovní kancelář při zrušení cesty. Vyplácí se pouze v případě, kdy má pojištěný oprávněný důvod bránící mu v odjezdu

Pojistná smlouva se obvykle uzavírá na dobu maximálně jednoho roku. Pojistné je diferencováno podle skutečné doby trvání pojištění a rozsahu pojistného krytí. Pojištění obvykle zahrnuje služby „assistance“, které představují komplexní zabezpečení potřeb klientů pojišťovny při cestách mimo trvalé bydliště. Příkladem může být zvláštní péče ve zdravotnickém zařízení, obstarání opravy vozidla, poskytnutí odvozu a podobně.

Jako cestovní pojištění lze označit i pojištění cestovních kanceláří pro případ úpadku, které kryje škody vznikající v důsledku finančních problémů cestovních kanceláří, které mají negativní dopady na klienty. Tento typ pojištění představuje určitou záruku pro klienty. Pojistné je stanoveno na základě výše sjednané pojistné částky s ohodnocením rizika zájezdů podle místa určení či způsobu dopravy a se znalostí vývoje cash flow cestovní kanceláře v předcházejících obdobích.

3. Vybrané ukazatele hodnocení trhu neživotního pojištění

K hodnocení pojistného trhu lze využít řadu ukazatelů, díky kterým je možné stanovit velikost, efektivitu a účinnost daného trhu a vytvořit si představu o jeho komplexní úrovni. Pro tuto práci byly vybrány indikátory, které se používají ve vyspělých evropských ekonomikách, a byly přizpůsobeny trhu neživotního pojištění.

Mezi nejvýznamnější ukazatele, sloužící danému cíli, patří hrubé předepsané pojistné v neživotním pojištění, pojistné plnění v neživotním pojištění, ukazatel škodovosti a agregátní ukazatel pojištěnosti.

Doplňkové ukazatele počtu uzavřených pojistných smluv a počtu vyřízených pojistných událostí umožňují stanovit průměrné hodnoty, a to průměrné hrubé předepsané pojistné na jednu pojistnou smlouvu a průměrné pojistné plnění na jednu pojistnou událost. Mezi další průměrné ukazatele můžeme zařadit hrubé předepsané pojistné na jednoho obyvatele.

Významnými indikátory rozsahu a úrovně trhu jsou také počet komerčních pojišťoven, koncentrace pojistného trhu či počet zaměstnanců v pojišťovnictví.

Výše jmenované ukazatele můžeme rozdělit na ukazatele kvalitativní a kvantitativní. Mezi kvalitativní řadíme pouze ukazatele škodovosti a pojištěnosti, naopak kvantitu vyjadřuje indikátor hrubého předepsaného pojistného v neživotním pojištění, vyplacených pojistných plnění v neživotním pojištění, dále počet uzavřených pojistných smluv, počet vyřízených pojistných událostí, průměrné hrubé předepsané pojistné na jednu pojistnou smlouvu, průměrné pojistné plnění na jednu pojistnou událost, hrubé předepsané pojistné na jednoho obyvatele, počet komerčních pojišťoven, koncentrace pojistného trhu a počet zaměstnanců v pojišťovnictví.

3.1 Počet uzavřených pojistných smluv v neživotním pojištění

Již samotný název tohoto ukazatele udává, jaký číselný údaj bude sledován. Pod pojmem pojistná smlouva je myšlen právní dokument, který zakládá vznik pojištění. Jedná se o dvoustranný právní akt mezi pojistitelem, právnickou osobou oprávněnou provozovat pojišťovací činnost podle zvláštního zákona, a pojistníkem, právnickou nebo fyzickou osobou, která se ve smlouvě zavazuje platit pojistné za pojistnou ochranu.

Pojistná smlouva je uzavřena přijetím návrhu na pojištění oběma smluvními stranami ve stanovené lhůtě. Návrh lze přijmout i zaplacením pojistného. Jako potvrzení

o uzavřené pojistné smlouvě, která je obvykle v písemné podobě, vydává pojistitel pojistku. Samotná pojistná smlouva může být uzavřena na přepážce u pojistitele, za pomoci pojistného zprostředkovatele, prostřednictvím internetu či telefonicky. V některých případech vzniká pojištění i bez pojistné smlouvy. Typickým příkladem je zákonné pojištění.

V pojistné smlouvě může figurovat i osoba pojištěného, který může být shodný s pojistníkem, avšak primárně se jedná o osobu, na jejíž majetek, odpovědnost za škody, život nebo zdraví se pojištění vztahuje a která má na základě uzavřené pojistné smlouvy právo na pojistné plnění, a osoba obmyšleného, v jejíž prospěch je vyplaceno pojistné plnění v případě úmrtí pojištěného.

Důležitou součástí pojistné smlouvy jsou pojistné podmínky, podle kterých se stanovuje i výše pojistného plnění v případě vzniku pojistné události. Tato v zásadě nahodilá událost musí být v pojistné smlouvě přesně specifikována, neboť v případě, že nastane, je pojistitel pojistnou smlouvou vázán k poskytnutí pojistného plnění ve sjednaném rozsahu. Další důležité náležitosti pojistné smlouvy upravuje Zákon o pojistné smlouvě.

Indikátor počtu uzavřených pojistných smluv v neživotním pojištění dobře ukazuje úroveň pojistného trhu i efektivnost práce v komerčních pojišťovnách. Porovnáním a analýzou jeho výše v jednotlivých obdobích lze zachytit vývoj trhu neživotního pojištění, přestože je určitým způsobem ovlivněn i přístupem pojistitelů k přístupu k uzavírání nových pojistných smluv.

3.2 Hrubé předepsané pojistné v neživotním pojištění

Pojistné představuje úplatu za poskytovanou pojistnou ochranu. Z pohledu pojistníka lze mluvit o ceně soukromého pojištění, z pohledu pojistitele se jedná o odměnu za převzetí negativních finančních důsledků nahodilosti od jednotlivých subjektů.

Obvykle je pojistné placeno v předem dohodnutých intervalech. Z tohoto pohledu se rozlišuje pojistné běžné, určené na dohodnuté pojistné období, obvykle roční, pololetní, čtvrtletní či měsíční, a pojistné jednorázové, které je stanovené a placené najednou za celou pojistnou dobu. Pojistné je také možno dělit na netto pojistné, které pokrývá pouze vypočtená rizika, a hrubé, brutto pojistné, jež se skládá z netto pojistného

navýšeného o přírážky pojišťovny a představuje výslednou cenu za poskytovanou pojišťovací službu.

Hrubé předepsané pojistné pak značí konečnou částku pojistného po přírážkách a slevách, kterou se pojistník zavázal v pojistné smlouvě zaplatit pojistiteli na dohodnuté pojistné období, a zahrnuje účetní seznam všech položek pojistného, které mají být v daném časovém rozpětí pojišťovně uhrazeny. V kontextu neživotního pojištění se jedná zejména o ohodnocení pojištěného rizika a přírážku pojišťovny, ve srovnání s odvětvím životním zde typicky chybí spořicí složka. Neuhrazením předepsaného pojistného ve stanovené či smluvené lhůtě pojištění za splnění zákonem daných podmínek zaniká a pojišťovna má nárok na dlužné pojistné.

Předepsané pojistné v sobě obvykle zahrnuje pojistné zasloužené, které pojišťovna získala jako pojistné spadající do příslušného účetního období, a pojistné nezasloužené. Ve druhém případě se jedná o pojistné, které v době zaplacení pojišťovně nepatří, neboť se vztahuje k jinému účetnímu období, než ve kterém je přijato. Účtuje se proto jako rezerva na pojistné budoucích období.

Suma hrubého předepsaného pojistného na trhu neživotního pojištění obecně udává, kolik měli lidé souhrnně platit za uzavřené smlouvy. K nárůstu předepsaného pojistného velmi často dochází v průběhu nebo po odeznění velkých pojistných událostí.

Ukazatel hrubého předepsaného pojistného v neživotním pojištění podává informace nejen o úrovni, obsahu a rozsahu pojistného trhu, také je možné si díky němu udělat představu o výkonnosti daného trhu a dynamice jeho růstu. Používá se i pro mezinárodní srovnávání a je jedním z nejdůležitějších indikátorů pro každou analýzu. Nejčastěji se podle něj sestavují podíly komerčních pojišťoven v příslušném roce na pojistném trhu daného státu či regionu. Na základě tohoto ukazatele bývá určen podíl odvětví neživotního pojištění na celkovém pojistném trhu porovnáním hrubého předepsaného pojistného v neživotním pojištění s celkovým hrubým předepsaným pojistným.

3.2.1 Průměrné hrubé předepsané pojistné na jednu pojistnou smlouvu

Předmětem tohoto ukazatele je sledování vývoje hrubého předepsaného pojistného na trhu neživotního pojištění, které ve stanoveném pojistném období připadá na jednu pojistnou smlouvu uzavřenou v oblasti neživotního pojištění. Pozitivní je růst tohoto

ukazatele, neboť značí vyšší obnos, který bude mít pojistitel k dispozici průměrně na jednu pojistnou smlouvu.

3.2.2 Průměrné hrubé předepsané pojistné na jednoho obyvatele

Účelem tohoto ukazatele je poskytnout podklady pro mezinárodní srovnání. Obecně tento indikátor říká, kolik v průměru zaplatí na pojištění jeden obyvatel země. Je udáván v procentech, za dnešních podmínek nikdy nedosáhne hodnoty sta procent.

Tento indikátor je obvykle uváděn v přepočtu na silnou světovou měnu, například americký dolar či euro. Čím vyšší je pojistné na jednoho obyvatele, tím více lidé v dané zemi věří pojistnému trhu a tedy se jedná o stav pro trh příznivý. Spolu s hodnotami pojištěnosti doplňují ukazatel hrubého předepsaného pojistného a svědčí o vyspělosti pojistných trhů bez ohledu na velikost státu.

3.3 Počet vyřízených pojistných událostí

Tento ukazatel vyčísluje konečný efekt pojištění. Pojistná událost je definována jako nahodilá skutečnost přesně vymezená v pojistné smlouvě či zvláštním právním předpisu, se kterou je spojena povinnost pojistitele poskytnout pojistné plnění pojištěnému, nebo v konkrétních případech poškozenému či osobě obmyšlené.

Jak již bylo uvedeno, je pro odvětví neživotního pojištění typické, že pojistná událost nemusí vůbec nastat či naopak je možný její opakovaný výskyt. V případě, že k pojistné události stanovené v pojistné smlouvě dojde, přistupuje pojišťovna k její likvidaci, tedy souboru činností spojených s jejím vyřizováním.

Proces likvidace, který má zákonem stanovený limit tří měsíců ode dne ohlášení škodní události, začíná zahájením šetření nutného ke zjištění povinnosti pojišťovny plnit a v případě, že je tato povinnost uznána, i rozsahu této povinnosti a končí tím, že je stanovena výše pojistného plnění a dochází k jeho výplatě.

Ukazatel o počtu vyřízených pojistných událostí udává, kolik bylo za dané období dokončeno likvidací, jejichž výsledkem bylo určení, i nulové, výše pojistného plnění. Čím více je v daném období pojistných událostí, tím náročnější podmínky mají poskytovatelé pojištění.

3.4 Pojistné plnění

V případě, že dojde k pojistné události specifikované v pojistné smlouvě nebo v zákoně, je komerční pojišťovna povinna pojištěnému, případně třetí osobě, vyplatit peněžitou nebo naturální náhradu. V pojistné terminologii je toto nazýváno výplatou pojistného plnění, či jen zkráceně plněním.

Pouze v neživotním pojištění je plnění vždy vypočteno pojistitelem až dodatečně, po vzniku pojistné události, neboť přímo závisí na výši vzniklé škody. Kompenzace ve formě pojistného plnění pak odpovídá zcela nebo z části hodnotě ztráty způsobené poškozením.

Výše pojistného plnění se stanoví na základě platných cenových a právních předpisů, pojistných podmínek a při dodržení zásad likvidace. Náhrada škody na majetku nebo výplata pojistného plnění u neživotního pojištění osob může být v průběhu pojistné doby vyplacena několikrát, právě jednou nebo také nemusí být vyplacena vůbec.

Ukazatel výše pojistného plnění je jedním z hlavních ukazatelů úrovně pojistného trhu zejména proto, že jako jediný udává představu o výši hlavní části nákladů komerčních pojišťoven.

3.4.1 Průměrné pojistné plnění na jednu pojistnou událost

Další z řady průměrných ukazatelů je využíván pro posouzení celkové škodovosti (viz subkapitola 3.5) u některých druhů pojistných událostí či pojistných rizik. Jeho podstatou je vyjádření peněžního či naturálního plnění ze strany pojistitele vyjádřeného v průměru na jednu pojistnou událost. Příčiny růstu tohoto ukazatele bývají srovnatelné s důvody vzestupu celkového pojistného plnění.

Z důvodu, že výše jednotlivých škod není v neživotním pojištění předem stanovena, ale odvíjí se často od momentální situace, zavádí mnoho pojišťoven maximální limit, který je definován jako hodnota tohoto ukazatele. V praxi se lze tedy setkat s maximálním limitem pojistného plnění na jednu pojistnou událost.

3.5 Škodovost

Indikátor označovaný jako škodovost vyjadřuje poměr mezi poskytnutým pojistným plněním a výší hrubého předepsaného, přijatého nebo kmenového pojistného. Jedná se o poměrový ukazatel vyjádřený v procentech, který se sleduje v globále i podle

jednotlivých odvětví, jak naznačuje níže uvedený vzorec pro výpočet škodovosti na trhu neživotního pojištění.

$$\check{S} = \frac{VPPI}{HPP} \cdot 100 \%, \quad (3.1)$$

kde \check{S} představuje škodovost, VPPI vyplacená pojistná plnění a HPP hrubé předepsané pojistné.

Nejčastěji je uváděna tzv. čistá škodovost, která je obecně vypočítána jako poměr skutečně vyplacených pojistných plnění a hrubého předepsaného pojistného. Je možné se setkat také s brutto ukazatelem škodovosti, který oproti čisté škodovosti navyšuje skutečné výplaty pojistných plnění o povinný objem pojistných rezerv na tato plnění. Posledním dílčím indikátorem je škodovost z netto pojistného představovaná podílem skutečných výplat pojistných plnění a předepsaného netto pojistného.

Škodovost je z velké části ovlivněna frekvencí škod a jejich rozsahem. I z tohoto důvodu lze konstatovat, že snižování ukazatele je pozitivním jevem. Existuje však hranice, pod kterou by tento ukazatel neměl klesnout, neboť příliš nízká škodovost značí malý význam daného pojištění, jeho nízkou rizikovost a vysoké pojistné sazby, které mohou být zapříčiněny vysokou nákladovostí či snahou o vysokou ziskovost, a v obou případech vedou ke snižování zájmu pojištěných o pojištění.

Na druhou stranu nesmí škodovost dosahovat stejné úrovně jako přijaté pojistné a také by měla být menší netto než pojistné v procentech. V opačném případě by se totiž jednalo o nevyrovnané pojistné, které pojistiteli přináší ztrátu. Udržování poměru vyplacených pojistných plnění a hrubého předepsaného pojistného na optimální úrovni tak pomáhá zabezpečovat rentabilitu pojištění.

3.6 Pojištěnost

Pojištěnost pro účely analýzy trhu neživotního pojištění lze charakterizovat jako poměrový ukazatel úrovně pojistného trhu, který je vypočítáván podělením hrubého předepsaného pojistného v neživotním pojištění hrubým domácím produktem dané země v běžných cenách. Vypočte se podle vzorce:

$$P = \frac{HPP}{HDP_R} \cdot 100 \%, \quad (3.2)$$

kde P je pojištěnost, HPP hrubé předepsané pojistné v neživotním pojištění a HDP_R reálný hrubý domácí produkt.

Ukazatel je uváděn v procentech a vyjadřuje schopnost pojistného trhu obsáhnout pojištěné pole dané země, tedy soubor majetku, předmětů, osob a jiných jevů, existujících v daném státě, které je možno pojistit. Obvykle se sleduje globální pojištěnost v zemi, je však jednoduché vyjádřit i pojištěnost v rámci jednotlivých druhů pojištěný nebo pojistných odvětví.

Pojištěnost lze sledovat pro celý pojistný trh i odděleně pro trh neživotního pojištění. Často bývá uváděna ve spojitosti s hrubým předepsaným pojistným a hrubým předepsaným pojistným na jednoho obyvatele. Jedná se o dobře vypovídající ukazatele, který vyžaduje vedení podrobnějších statistik. Jeho hodnota je ovlivňována krom ekonomické úrovně státu a jeho přístupu ke komerčnímu pojištění také uplatňovanou sociální politikou a tradicemi v přístupech ke krytí rizik.

I kvůli specifickému přístupu k dobrovolným pojištěním, jejichž uzavření může být ovlivňováno finančními možnostmi ekonomického subjektu či jeho vnímáním rizika, lze hodnot stoprocentní pojištěnosti teoreticky dosáhnout pouze v případě povinného pojištění. Vliv agregátního ukazatele pojištěnosti dominuje především při určení kapacity pojistného trhu, jedná se ale také o indikátor jeho rozvoje a rozsahu. Lze jej považovat za významný ukazatel ve vyspělých evropských ekonomikách, v nichž obvykle dosahuje vysokých hodnot.

3.7 Počet komerčních pojišťoven

Ukazatel počtu komerčních pojišťoven udává, kolik pojistitelů na českém pojistném trhu neživotního pojištění působí. Pojišťovnou je myšlena tuzemská pojišťovna, které bylo Českou národní bankou uděleno povolení k provozování pojišťovací činnosti podle zákona o pojišťovnictví, pojišťovna z jiného členského státu nebo pojišťovna z třetího státu, kterým bylo uděleno úřední povolení k provozování pojišťovací činnosti. Dohled nad pojišťovacím trhem vykonává od 1. dubna 2006 Česká národní banka. Podmínky vzniku, zániku a provozování činnosti pojišťoven a zajišťoven jsou upraveny Zákonem o pojišťovnictví.

Tento ukazatel zahrnuje jak pojišťovny neživotní, nabízející pouze pojištění z neživotního odvětví, tak pojišťovny univerzální, u kterých lze pojistit rizika z odvětví životního i neživotního. V této práci budou analyzovány zejména členské pojišťovny České asociace pojišťoven, které mají v současné době 98% podíl na celkovém předepsaném pojistném v České republice.

Česká asociace pojišťoven je zájmovým sdružením komerčních pojišťoven, které na českém pojistném trhu začalo působit v roce 1994. Od roku 1998 je tato organizace členem Evropské pojišťovací a zajišťovací federace (CEA), a tedy má možnost prosazovat zájmy českých pojistitelů na národní i mezinárodní úrovni. Jednou z náplní její činnosti je i zpracovávání pravidelných statistik, které budou v této práci využívány spolu s hodnotami uvedenými Českou národní bankou.

Počet komerčních pojišťoven na daném trhu je většinou ovlivněn mírou regulace v dané zemi. Je vhodné, aby na trhu působil dostatečný počet pojišťoven, které si mohou navzájem konkurovat. Zdravou soutěží je stimulována nabídka a podporován individuální přístup k potřebám klienta. Tento ukazatel, který hodnotí pojistný trh na základě počtu komerčních pojišťoven nabízejících zde své pojistné produkty, patří mezi základní, často využívané a celosvětově uplatňované měřítko pojistného trhu. Může vypovídat o jeho vyspělosti, poskytuje přehled o míře jeho regulace či zachycuje důsledky historického vývoje. Přes výše uvedený význam ustupuje počet komerčních pojišťoven lehce do pozadí díky ukazateli koncentrace pojistného trhu, který bude popsán v další podkapitole.

3.8 Koncentrace pojistného trhu

Předposledním použitým ukazatelem, z něhož si je možno velmi výstižně udělat přehled o vyspělosti pojistného trhu, je koncentrace pojistného trhu. Jeho význam spočívá ve stanovení podílu největších pojišťoven na hrubém předepsaném pojistném. Není zde tedy stěžejní, kolik pojišťoven na trhu funguje, avšak jaké procento hrubého předepsaného pojistného pokrývají největší z nich. Obvykle jsou sledovány první tři největší pětičlenné skupiny pojišťoven, tedy největších pět, největších deset a největších patnáct komerčních pojišťoven, a procento, jakým se podílejí na předepsaném pojistném. Je však možné analyzovat například i menší počet objektů v důsledku vysoké koncentrace trhu.

Trh je vysoce koncentrován, jestliže velký podíl předepsaného pojistného je přijat pouze malou skupinou pojišťoven. Naopak malá koncentrace pojistného trhu znamená účast mnoha relativně rovnocenných poskytovatelů pojištění.

Tento ukazatel je sledován ve vyspělých zemích, díky čemuž poskytuje prostor pro srovnání pojistných trhů v mezinárodním měřítku. Má větší vypovídací schopnost o síle a úrovni pojistného trhu než počet komerčních pojišťoven, neboť například ve většině zemí Evropské unie kontroluje rozhodující většinu trhu právě nejsilnějších pět až deset pojistitelů.

Hodnoty koncentrace trhu také udávají, jak pevné jsou pozice nejsilnějších pojistitelů. Je zřejmé, že pojistný trh České republiky je ovlivněn svým historickým vývojem do roku 1991, tedy monopolem jednoho pojistitele.

3.9 Počet zaměstnanců v pojišťovnictví

Tento indikátor podává informace o úrovni pojistného trhu neživotního pojištění z pohledu jeho personálního pokrytí. Ve spojení se vstupem nových pojišťoven na trh či s rozvojem činností pojišťoven stávajících je považován za důležitý ukazatel růstu pojistného trhu.

Za zaměstnance pracující v pojišťovnictví považujeme pojišťovací zprostředkovatele, jako jsou například vázaný pojišťovací zprostředkovatel, podřízený pojišťovací zprostředkovatel, pojišťovací agent či pojišťovací makléř, a likvidátory pojistných událostí, jejichž činnost upravuje Zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí, a dále pak osoby vykonávající poradenskou činnosti v oblasti pojišťovnictví. Tento ukazatel naopak nezahrnuje činnost zaměstnanců pojišťovny a zajišťovny.

Nejedná se zde pouze o absolutní počet zaměstnanců, je třeba zohlednit i způsob a produktivitu jejich práce. Určitým slabým místem je fakt, že jsou k dispozici pouze informace o zaměstnancích v trvalém pracovním poměru a nezahrnují externisty. I přes tato omezení se jedná o významný ukazatel velikosti a vyspělosti pojistného trhu.

4. Analýza trhu neživotního pojištění v České republice

V této části bakalářské práce budou analyzovány ukazatele úrovně trhu neživotního pojištění, ve srovnání s ukazateli celého trhu, v průběhu 12 let vývoje. Roky jsou v rámci přehlednosti rozděleny na dvě šestiletá období, 1997 – 2002 a 2003 – 2008, výjimečně je v důsledku nedostupnosti údajů hodnocena pouze druhá část sledované doby.

Výchozím zdrojem dat jsou Výroční zprávy a Statistiky České asociace pojišťoven, kde lze nalézt informace nejen o hospodářské činnosti členů ČAP, ale i o trhu jako celku. Přestože tyto informace mají téměř shodnou vypovídací schopnost díky vysokému podílu členských pojišťoven na celém trhu, který v roce 2008 představoval více než 98 %, bude kladen důraz na rozlišení údajů celého trhu a členů ČAP. V některých případech jsou přidány i údaje za rok 2009, které lze však většinou považovat za předběžné, proto jsou v tabulkách červeně označeny.

4.1 Počet uzavřených pojistných smluv v neživotním pojištění

Údaje o počtu uzavřených pojistných smluv v neživotním pojištění jsou dostupné pouze za druhou část sledovaného období. V průběhu těchto šesti let, které jsou znázorněny v tabulce 4.1, sledovaný ukazatel neustále roste, což je známka pozitivního vývoje trhu.

Tab. 4.1 Počet a vývoj počtu smluv ve kmeni

Rok	Počet smluv v NP (v ks)	Počet smluv na celém trhu (v ks)	Podíl počtu smluv v NP na počtu smluv na celém trhu (v %)	Tempo růstu počtu smluv v NP (v %)
2003	13 048 346	19 713 222	66,19	-
2004	13 240 023	20 195 058	65,56	1,47
2005	14 049 690	21 561 715	65,16	6,12
2006	14 706 668	22 524 205	65,29	4,68
2007	15 618 401	23 873 187	65,42	6,20
2008	16 127 332	24 767 254	65,12	3,26

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 2004-2008, Statistické údaje ČAP 2009

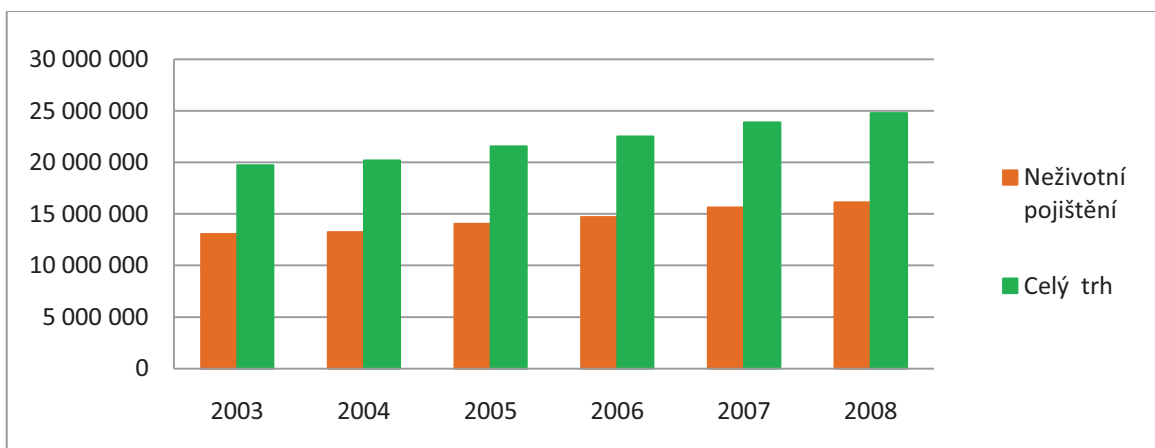
V dřívějších letech jsou k dispozici pouze údaje za celý pojistný trh. První významný skok hodnot sledovaného ukazatele lze zaznamenat v roce 1997, kdy se počet pojistných smluv pohyboval těsně pod hranicí 12,5 milionů. Již v roce 1999 však tento počet stoupl na 14,35 mil. pojistných smluv. Důvod takto vysokého růstu lze vidět v dopadu škod způsobených ničivými povodněmi z roku 1997, které přinutily ekonomické subjekty přehodnotit výhody pojištění živelných rizik.

V roce 2000 došlo k nárůstu počtu pojistných smluv na trhu o 39 %, na hodnotu 19,98 milionů pojistných smluv. Tato výrazná změna mohla být ovlivněna také transformací původně zákonného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla na pojištění povinně smluvní, neboť pojišťovny, které se snažili získat nové klienty v rámci produktu povinného ručení, pravděpodobně velkou reklamní kampaní zvýšily počet nově uzavíraných smluv v jiných odvětvích, např. u pojištění havarijního.

V průběhu dalších let je růst ukazatele relativně stabilní. Výrazná změna tempa růstu u počtu smluv v neživotním pojištění roku 2005, oproti roku předchozímu, je způsobena vstupem České republiky do Evropské unie a tím zapříčiněným nárůstem pojistitelů na českém pojistném trhu.

Jak je zřejmé z tabulky 4.1, počet pojistných smluv v neživotním pojištění rostl po celou dobu přibližně stejným tempem jako počet pojistných smluv na celém trhu. To dokazuje i relativně neměnný podíl neživotního pojištění na úrovni 65 % hodnot trhu. Tento vývoj je zobrazen také v grafu 4.1.

Graf 4.1 Počet smluv ve kmeni (v tis. Ks)

Zdroj: Vyroční zprávy ČAP 2004-2008, Statistické údaje ČAP 2009

V neposlední řadě je nutno dodat, že mnoho smluv v neživotním pojištění představuje, oproti pojištění životnímu, pouze krátkodobý závazek. Přesto lze na základě vývoje počtu uzavřených pojistných smluv na trhu neživotního pojištění hodnotit posledních šest let pozitivně a předpokládat další růst pojistného trhu.

4.2 Hrubé předepsané pojistné v neživotním pojištění

Hrubé předepsané pojistné na trhu neživotního pojištění se v letech 1997 až 2008 vyznačuje neustálým růstem. Jedná se o velmi pozitivní ukazatel rozvoje a zejména růstu

trhu. V průběhu analyzovaných 12 let, které jsou s příslušnými hodnotami hrubého předepsaného pojistného a tempem jeho růstu zobrazeny v tabulce 4.2, vzrostl sledovaný ukazatel na 2,4 násobek výchozí hodnoty. Hodnoty celého trhu vzrostly na 2,9 násobek. Výše hrubého předepsaného pojistného může být ovlivňována také ekonomickou situací v zemi, kterou zachycují makroekonomické ukazatele uvedené v Příloze 2.

Tab. 4.2 Hrubé předepsané pojistné a jeho vývoj

Rok	Hrubé předepsané pojistné v NP (v tis. Kč)	HPP na celém trhu (v tis. Kč)	Podíl HPP v NP na HPP celého trhu (v %)	Tempo růstu HPP v NP (v %)
1997	34 926 297	47 616 431	72,72	-
1998	40 123 169	55 088 340	72,83	15,88
1999	43 168 766	63 086 163	68,43	7,59
2000	47 819 214	70 589 346	67,74	10,77
2001	52 462 779	80 744 745	64,97	9,71
2002	56 730 417	90 939 098	62,38	8,13
2003	64 810 801	105 939 603	61,18	14,24
2004	68 374 416	112 575 425	60,74	5,50
2005	72 219 944	117 174 213	61,63	5,62
2006	74 889 748	122 123 137	61,32	3,70
2007	78 767 841	132 900 945	59,27	5,18
2008	82 942 866	139 851 960	59,31	5,30

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Při bližším pohledu na jednotlivé roky či období je vhodné poukázat na významný nárůst v roce 1998 oproti roku 1997. Hodnota tempa růstu činila téměř 16 % a byla způsobena ochotou lidí uzavírat zejména majetková pojištění v důsledku prožitých ničivých povodní roku 1997. Ty představovaly doposud v ČR nevídanou živelnou katastrofu, která poukázala na opodstatnění majetkového pojištění a výraznou měrou přispěla k nárůstu hrubého předepsaného pojištění. Dozvuky roku 1997 byly v roce 1998 a 2000 posíleny lokálními menšími povodněmi.

Hrubé předepsané pojistné v neživotním pojištění v letech 1998 – 2001 rostlo stabilním, poměrně velmi rychlým tempem. Na pokles tempa růstu v roce 1999 měla vliv malá motivace obyvatelstva chránit se před živelnými riziky v roce, který nebyl poznamenán významnými živelnými událostmi. Nižší hodnota tempa růstu je také způsobena vysokou srovnávací základnou roku 1998.

Rok 2002 je spjat s velkou přírodní katastrofou, kterou byly povodně v srpnu daného roku. Jejich stručná charakteristika a zejména následky jsou spolu s ostatními živelnými událostmi shrnuty v Příloze 3. Vzhledem k faktu, že pojišťovny ve výplatě svých závazků i díky dobrému zajištění obstály a uhradily téměř polovinu všech

ekonomických škod, což představovalo téměř 35 mld. Kč, znamenala událost motivaci k uzavření majetkového pojištění pro mnohé ekonomické subjekty. Na druhou stranu však tato katastrofa poukázala na nutnost přehodnocení rizika povodně, což mělo za následek zvýšení sazeb majetkového pojištění, stanovení limitů pojistných plnění či hodnot spoluúčasti. Byly také modelovány scénáře možného zasažení příslušného území povodní a vytvářeny rezervy na krytí budoucích škod. ČAP zavedla systém rizikových území záplav, který se řadí k evropské špičce softwarových řešení na platformě geografického informačního systému.

V souvislosti s rokem 2002 je vhodné zmínit ještě dvě právní úpravy. První se týká nárůstu předepsaného pojistného u zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání o 55 %. Druhá odůvodňuje pokles hrubého předepsaného pojistného úrazového pojištění. V případě, že je toto pojištění uzavřeno v rámci jedné smlouvy s pojištěním životním, je vykazováno jako součást odvětví životního pojištění.

Rok 2003 patří z hlediska vývoje trhu mezi velmi úspěšná období. Velký podíl na tom nese zvýšená motivace obyvatelstva k uzavírání majetkových pojištění v důsledku povodní předchozího roku. Byla překročena hranice 100 mld. Kč a předepsané pojistné u neživotního pojištění stoupl o více než 14 %. Naopak v roce 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie, se tempo růstu předepsaného pojistného zpomalilo. Jedná se o důsledek nárůstu konkurence díky otevření trhu, poklesu technické úrokové míry i výnosnosti investic. Na druhou stranu byla srovnávací základna roku 2003 velmi vysoká. S ohledem na růst technických rezerv členských pojišťoven ČAP v neživotním pojištění o 16,6 %, je možné i tento rok označit za úspěšný.

Rok 2005 vykazoval opět 5% tempo růstu. Pokles je možné zaznamenat až v roce 2006, kdy skončila první větší vlna vstupu nových pojistitelů na trhu a současně ekonomické subjekty v rámci poklidného vývoje předchozího roku neměly motivaci uzavírat nová, zejména majetková, pojištění.

Až roky 2007 a 2008 přinesly oživení, opětovný 5% růst, kterému přispěly i náležitě medializované větrné katastrofy. Orkán Kyrill, z roku 2007, a vichřice Emma, která postihla naše území v roce 2008, způsobili značné škody především na budovách a automobilech. Přestože pojistná plnění nejsou zdaleka malá, nedosahují pojistných plnění výše zmíněných povodní, viz Příloha 3.

Hrubé předepsané pojistné je možno sledovat také pouze za členy České asociace pojistitelů. Z hodnot uvedených v tabulkách 4.3 a 4.4 je možné konstatovat, že vývoj předepsaného pojistného členů ČAP kopíruje vývoj trhu. I díky 98% podílu na hrubém předepsaném pojistném je možné hodnotit pojistný trh v České republice pouze s údaji členů České asociace pojišťoven, čehož bude využito u dalších ukazatelů.

Díky statistikám, které jsou zpracovávány dříve, než výroční zprávy celého odvětví, také můžeme vidět vývoj hrubého předepsaného pojistného v roce 2009. V oblasti neživotního pojištění došlo ke zpomalení růstu hrubého předepsaného pojistného, naopak celý trh díky životnímu pojištění rostl mnohem rychleji. Přesto je možné výsledky opět označit za pozitivní, neboť se v roce 2009 v pojišťovnictví více projevil hospodářský útlum předchozích let a přesto hrubé předepsané pojistné nepokleslo.

Tab. 4.3 Hrubé předepsané pojistné členů ČAP

Rok	HPP členů ČAP v NP (v tis. Kč)	HPP členů ČAP na celém trhu (v tis. Kč)
1997	34 625 357	47 616 431
1998	40 037 354	55 126 596
1999	42 524 486	62 441 883
2000	46 514 422	69 284 554
2001	50 915 403	79 197 369
2002	54 312 191	88 472 777

Tab. 4.4 Hrubé předepsané pojistné členů ČAP

Rok	HPP členů ČAP v NP (v tis. Kč)	HPP členů ČAP na celém trhu (v tis. Kč)
2003	63 512 520	104 635 906
2004	67 384 580	111 585 544
2005	70 949 746	115 904 059
2006	72 714 992	119 947 890
2007	76 338 076	130 460 503
2008	80 308 513	137 197 615
2009	80 761 345	139 915 353

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008, Statistické údaje ČAP 2009

Trh neživotního pojištění se skládá z mnoha odvětví. Z hlediska hrubého předepsaného pojistného zaujímají největší podíl na trhu neživotního pojištění havarijní pojištění, pojištění odpovědnosti z provozu vozidla a pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Významnou skupinou jsou také majetková pojištění a všeobecná pojištění odpovědnosti. Údaje o hrubém předepsaném pojistném v neživotním pojištění v dělení na pojistná odvětví jsou uvedena v Příloze 4.

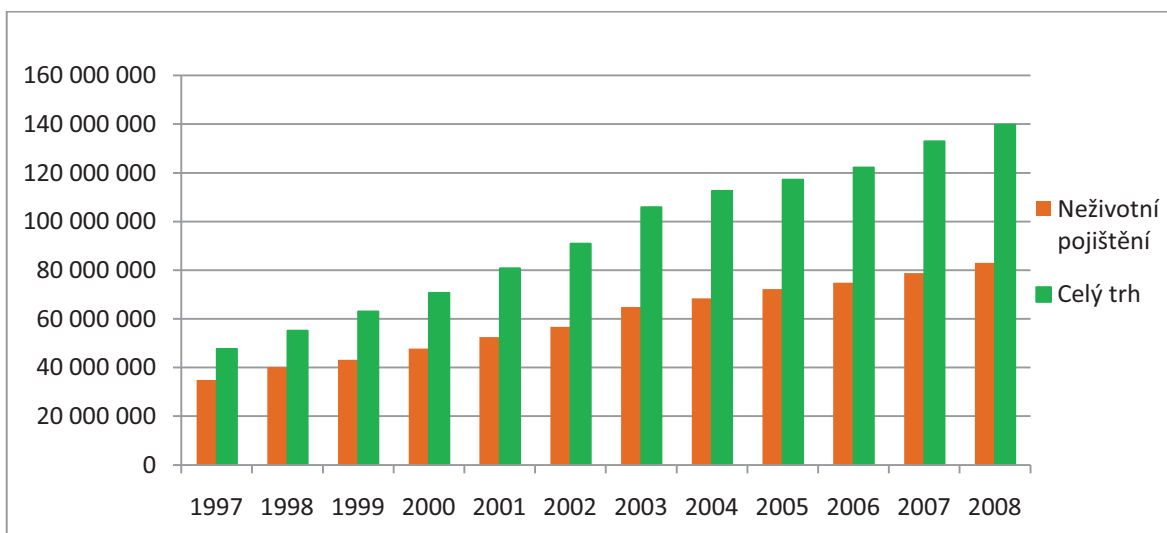
Nejvyšší tempo růstu vykazuje pojištění vozidel. Havarijní pojištění a pojištění odpovědnosti z provozu vozidla se rozrůstají spolu s vývojem motorismu v ČR. Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla dokonce mezi roky 1998 a 2008 vzrostlo téměř na hodnotu 2,5 násobku.

V roce 2008 zaznamenalo největší dynamiku růstu, 9,6 %, zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Dále patřila mezi nejvíce rostoucí pojistná odvětví podnikatelská pojištění s meziročním vzrůstem o 6,9 %. Výrazně pozitivní hodnoty byly zaznamenány také u havarijního pojištění vozidel, u něhož se hrubé předepsané pojistné zvýšilo o 3,9 %.

Lze říci, že pojištění podnikatelská zaujímají a budou, vedle pojištění vozidel, dále zaujímat výsadní postavení zejména díky faktu, že jsou si tyto ekonomické subjekty vědomy hospodářských dopadů nepojištěné majetkové škody. Naopak české domácnosti, které se musely vyrovnat s následky katastrofických událostí v roce 1997 a 2002, jsou stále pojištěny pouze z poloviny a v mnoha případech se vyskytuje problém podpojištění. Lidé pravidelně neupravují pojistnou hodnotu domácnosti o nové statky, což v případě pojistné události vede k pojistnému plnění, které neuhradí vzniklé ztráty v reálné výši.

V roce 2008 byl podíl neživotního pojištění na celkovém hrubém předepsaném pojistném 59,31 %. Tento údaj nehovoří o poklesu sledovaného odvětví, ale o růstu odvětví životního pojištění, jehož podíl na celém trhu však i přesto neodpovídá evropskému průměru. Poměr hodnot neživotního pojištění a údajů za celý trh je možné srovnat také v grafu 4.2.

Graf 4.2 Hrubé předepsané pojistné (v tis. Kč)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

4.2.1 Hrubé předepsané pojistné na jednu pojistnou smlouvu

Průměrné hrubé předepsané pojistné na jednu pojistnou smlouvu v neživotním pojištění se ve všech sledovaných obdobích pohybuje okolo hodnoty 5000 Kč. Jednotlivé

průměrné částky jsou uvedeny v tabulce 4.5. Nejnižší hodnota, v roce 2003, byla spojena s relativně vysokým počtem smluv, který byl uzavřen v tomto roce. Naopak jedna z nejvyšších hodnot v roce 2008 vypovídá o vyšším tempu růstu hrubého předepsaného pojistného, než bylo tempo růstu počtu pojistných smluv. Mírně rozdílným tempem růstu lze obdobně odůvodnit menší změny v průběhu let.

V porovnání s celkovým trhem lze také dospět k názoru, že tempo růstu počtu uzavřených pojistných smluv a tempo růstu hrubého předepsaného pojistného je v neživotním pojištění, na rozdíl od pojištění životního, relativně shodné.

Tab. 4.5 Průměrné hrubé předepsané pojistné na 1 pojistnou smlouvu

Rok	Průměrné HPP v NP (v tis. Kč)	Průměrné HPP na celém trhu (v tis. Kč)	Podíl průměrného HPP v NP na průměrném HPP celého trhu (v %)
2003	4967	2415	206
2004	5164	2728	189
2005	5140	2926	176
2006	5092	3134	162
2007	5043	3382	149
2008	5143	3654	141

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

4.2.2 Hrubé předepsané pojistné na jednoho obyvatele

Hodnota zkoumaného ukazatele, zachycená v tabulkách 4.6 a 4.7, neustále roste. Jedná se o velmi pozitivní jev, který značí, že obyvatelé mají důvěru v pojistný trh neživotního pojištění v České republice.

Mezi roky 1997 a 2008 vzrostla sledovaná hodnota z 3360 na 7953, tedy o 4593Kč. V prvních šesti sledovaných letech se ukazatel zvýšil o 65,5 %, mezi roky 2003 a 2008 došlo nárůstu o 25,2 %.

Tab. 4.6 Hrubé předepsané pojistné na 1 obyvatele

Rok	HPP na obyvatele v NP		HPP na obyvatele na celém trhu	
	Kč	EUR	Kč	EUR
1997	3360	133	4621	184
1998	3897	155	5351	213
1999	4198	167	6135	244
2000	4655	185	6872	273
2001	5131	204	7897	314
2002	5561	221	8915	354

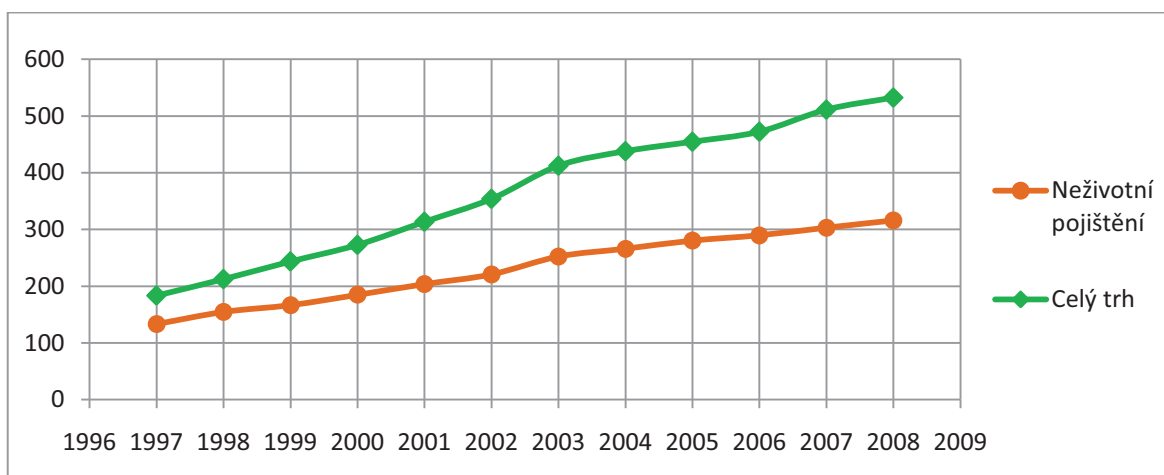
Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Tab. 4.7 Hrubé předepsané pojistné na 1 obyvatele

Rok	HPP na obyvatele v NP		HPP na obyvatele na celém trhu	
	Kč	EUR	Kč	EUR
2003	6353	252	10385	412
2004	6699	266	11029	438
2005	7057	280	11449	455
2006	7294	290	11895	472
2007	7631	303	12875	511
2008	7953	316	13409	533

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Graf 4.3 Průměrné hrubé předepsané pojistné na jednoho obyvatele (EUR)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Z grafu 4.3 je patrný pozvolný růst v neživotním pojištění, který zrychlil své tempo mezi roky 2002 a 2003 v důsledku výrazného zvýšení hrubého předepsaného pojistného po srpnových povodních. O něco rychleji stoupá hodnota ukazatele na celém pojistném trhu.

4.3 Počet vyřízených pojistných událostí

Počet vyřízených pojistných událostí se mezi roky 2000 a 2008 pohyboval v rozmezí 1,26 až 1,43 milionů pojistných událostí. Jedné z nejvyšších hodnot bylo v celém sledovaném období dosaženo při ničivých povodních v roce 1997, kdy muselo být vyřízeno přibližně 1,59 milionu pojistných událostí.

Fakt, že za 12 let tento počet poklesl na zhruba 1,36 milionů vyřízených pojistných událostí, je pozitivním jevem. Přesto je z tabulek 4.8 a 4.9 patrné, že zde nejde vysledovat stabilní trend poklesu či růstu.

Tab. 4.8 Počet VPÚ členů ČAP

Rok	Počet VPÚ v NP (ks)	Počet VPÚ na celém trhu (ks)
1997	1 593 696	2 121 434
1998	1 516 333	2 115 255
1999	1 648 575	2 240 469
2000	1 401 205	2 000 625
2001	1 415 059	2 079 560
2002	1 272 447	2 157 471

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Tab. 4.9 Počet VPÚ členů ČAP

Rok	Počet VPÚ v NP (ks)	Počet VPÚ na celém trhu (ks)
2003	1 332 970	2 193 006
2004	1 266 435	2 457 887
2005	1 410 032	2 331 555
2006	1 421 593	2 293 389
2007	1 369 371	2 276 424
2008	1 363 592	2 281 518

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Počet pojistných událostí je mnohdy ovlivněn výskytem velkých přírodních katastrof, jejichž výčet je uveden v Příloze 3, a je tedy do značné míry závislý na tak proměnlivých a dopředu nepředvídatelných okolnostech, jako je počasí. Další často řešenou oblastí vzniku velkého počtu pojistných událostí jsou havarijní či odpovědnosti pojištění motorových vozidel. Jen o málo méně pojistných událostí můžeme zaznamenat v pojištění všeobecné odpovědnosti a pojištění úrazovém.

Ukazatel počtu vyřízených pojistných událostí má samostatně poměrně malou vypovídací schopnost, neboť pro hospodaření pojišťoven může velký počet pojistných událostí s malým pojistným plněním představovat pouze vysoké administrativní náklady. Proto je nutné sledovat tento ukazatel ve spojitosti s vyplaceným pojistným plněním.

Je vhodné se také pozastavit nad faktem, že celosvětové statistiky předpokládají existenci pojistných podvodů na úrovni až 14 % všech hlášených pojistných škod. Největší mírou (cca 35 %) se na tomto počtu podílí oblast pojištění motorových vozidel, v závěsu pak pojištění proti riziku požáru. V souvislosti s finanční krizí byl obecně předpokládán nárůst pokusů o pojistný podvod. Tento předpoklad se potvrdil, avšak díky mezinárodní spolupráci a zkušenostem bylo odhalování pojistných podvodů mnohem efektivnější než v minulosti

Pojistný podvod je klasifikován jako trestný čin. Mezi nejčastější formy podvodu patří fiktivní dopravní nehody, úmyslné havárie, vymyšlená zranění, pokusy o uzavření pojistky až po nehodě, předložení falešných faktur za opravu vozidla či požadavky na větší odškodnění, než na jaké má klient nárok. Počet, spolu s výší pojistných podvodů, z let 2006 až 2008 je zobrazen v Příloze 7.

4.4 Vyplacená pojistná plnění

Ukazatel vyplacených pojistných plnění v neživotním pojištění v čase roste. Absolutní změna mezi roky 1997 a 2008, příslušné hodnoty jsou uvedeny v tabulkách 4.10 a 4.11, činí 11 905 357 tisíc Kč, tedy přes 11,9 mld. Kč. Jedná se o výrazný nárůst, téměř o 50 %. Na druhou stranu v rámci největší živelní katastrofy, jakou byly povodně roku 2002, bylo na pojistných plněních vyplaceno téměř 35 mld. S ohledem na fakt, jak velké mohou být škody jedné výrazné události, lze objemy vyplaceného pojistného plnění označit za přijatelné.

Tab. 4.10 Vyplacená pojistná plnění členů ČAP

Rok	Vyplacena pojistná plnění v NP (v tis. Kč)	VPPI na celém trhu (v tis. Kč)
1997	24 242 289	32 231 130
1998	23 672 755	32 477 857
1999	24 454 945	34 260 919
2000	26 824 036	37 159 491
2001	27 224 321	39 597 056
2002	43 738 742	56 143 529

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

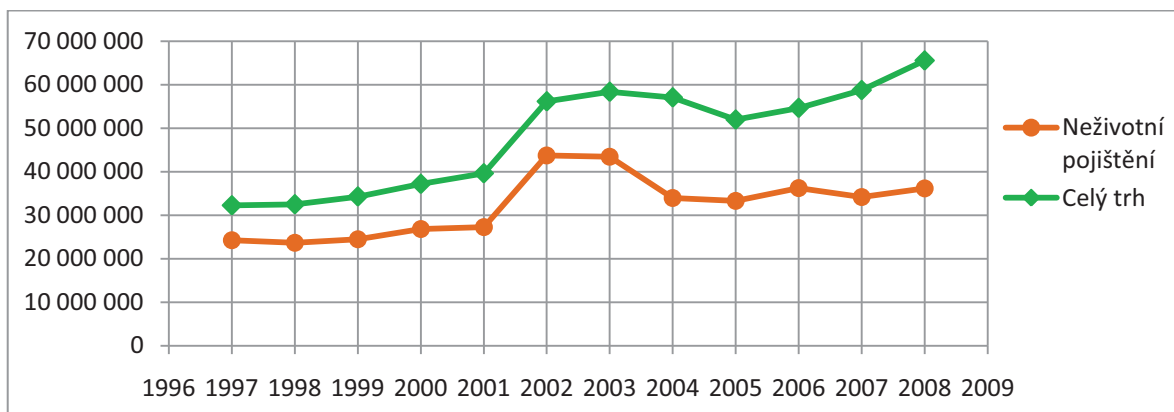
Tab. 4.11 Vyplacená pojistná plnění členů ČAP

Rok	Vyplacena pojistná plnění v NP (v tis. Kč)	VPPI na celém trhu (v tis. Kč)
2003	43 425 022	58 338 482
2004	33 913 744	57 046 540
2005	33 311 145	51 943 315
2006	36 207 012	54 634 394
2007	34 171 257	58 725 926
2008	36 147 646	65 537 905

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Výrazné škody napáchané vodou v srpnu 2002 se samozřejmě promítly i do hodnot vyplaceného pojistného plnění. Jak je vidět v tabulkách 4.10 a 4.11, údaje v roce 2002 a 2003, kdy byly stále řešeny mnohé nahlášené pojistné události z předešlého roku, velmi výrazně stouply. Vzhledem k faktu, že pojišťovny v té době uhradily téměř polovinu všech ekonomických škod, se jednalo o situaci velmi mimořádnou. I díky zajišťovnám byly splněny všechny pojistné závazky, avšak riziko povodně pro mnohé oblasti se stalo do budoucna téměř nepojistitelným. Pojišťovny učinily i další opatření týkající se zejména změny pojistných sazeb, jejichž cílem bylo zabránit takto vysokému skoku v úrovni sledovaného ukazatele, který v podstatě představuje hlavní náklady pojišťovny.

Srovnáme-li vývoj výše vyplacených pojistných plnění v neživotním pojištění a na celém pojistném trhu, jde vidět, že pojistný trh relativně kopíruje pohyb neživotního pojištění. Zejména v prvních šesti letech sledovaného období je toto spojení velmi těsné. V posledních letech však dochází k nárůstu podílu životního pojištění na celém trhu a nárůst vyplaceného pojistného plnění z pohledu celého trhu je v letech 2007 a 2008 mnohem vyšší, než je tomu u odvětví neživotního pojištění. Uvedené skutečnosti jsou zobrazeny v grafu 4.4.

Graf 4.4 Vyplacená pojistná plnění (v tis. Kč)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Na růstu vyplaceného pojistného plnění v neživotním pojištění v roce 2008 se podílelo zejména pojištění vozidel proti riziku havárie, kde stoupla pojistná plnění o 6,4 %, dále pojištění odpovědnosti zaměstnavatele, s nárůstem o 5,5 %, a třetím významným bylo pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, v rámci kterého se zvýšila vyplacená pojistná plnění o 3,7 %.

Přestože nárůst pojistného plnění není příznivým jevem, mnohem důležitější je tuto skutečnost porovnat s nárůstem hrubého předepsaného pojistného, které představuje velkou část výnosů pojišťovny. Tuto souvislost sleduje ukazatel škodovosti, který bude popsán v kapitole 4.5.

4.4.1 Pojistné plnění připadající na jednu pojistnou událost

Tento ukazatel dává do spojitosti celkové náklady pojišťovny na vyplacená pojistná plnění a počet pojistných událostí. Výsledek ukazuje, kolik v průměru stála pojišťovnu jedna pojistná událost, což lze využít zejména pro srovnání jednotlivých let.

Ukazatel pojistného plnění připadajícího na jednu pojistnou smlouvu, jehož hodnoty zobrazují tabulky 4.12 a 4.13, také v čase roste, což samo o sobě není příznivým jevem. V rámci komplexních souvislostí je však nevhodné považovat růst ukazatele za negativní trend. Jedná se pouze o odraz skutečnosti dnešních dní. Významným hodnotícím prvkem se pak stává, jestli růst pojistného plnění na jednu pojistnou smlouvu je kryt růstem předepsaného pojistného.

Tab. 4.12 Průměrné vyplacené pojistné plnění člena ČAP na 1 vyřízenou pojistnou událost

Rok	Průměrné VPPI v NP (v Kč)	Průměrné VPPI na celém trhu (v Kč)
1997	15 211	15 193
1998	15 612	15 354
1999	14 834	15 292
2000	19 144	18 574
2001	19 239	19 041
2002	34 374	26 023

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Tab. 4.13 Průměrné vyplacené pojistné plnění člena ČAP na 1 vyřízenou pojistnou událost

Rok	Průměrné VPPI v NP (v Kč)	Průměrné VPPI na celém trhu (v Kč)
2003	32 578	26 602
2004	26 779	23 210
2005	23 624	22 278
2006	25 469	23 823
2007	24 954	25 797
2008	26 509	28 726

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

V roce 1997 činilo pojistné plnění připadající na jednu pojistnou smlouvu 15 211 Kč, hrubé předepsané pojistné připadající na jednu pojistnou smlouvu bylo 21 915,28 Kč. Do roku 2008 narostlo vyplacené pojistné plnění o 11 298 Kč, na 26 509 Kč, zatímco hrubé předepsané pojistné připadající na jednu pojistnou smlouvu v neživotním pojištění

v roce 2008 činilo 58 846,62 Kč. Ve vývoji hrubého předepsaného pojistného připadajícího na jednu pojistnou smlouvu tedy nastala mnohem výraznější změna, jeho hodnota vzrostla celkem o 36 931,34 Kč.

Na celém pojistném trhu došlo mezi lety 1997 a 2008 k nárůstu o 13 533 Kč. Až na výjimky mezi roky 2002 a 2005, kdy se trh vzpamatoval z povodňových škod a vracel se na svou původní úroveň, je zde možné také zaznamenat neustálý růst.

Růst pojistného plnění na jednu pojistnou událost způsobuje také fakt, že hodnota pojišťovaného majetku neustále stoupá. Škoda na dražších autech dnešní doby představuje mnohem vyšší náklady na jejich opravu, než tomu bylo kdysi. Domácnosti jsou vybaveny luxusnějším nábytkem i větším počtem elektroniky, lidé si také více cení své zdraví. Nejvyšší vzestup vyplaceného pojistného plnění byl zaznamenán u pojištění majetku podnikatelů, havarijního pojištění, pojištění odpovědnosti z provozu vozidla a zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci při pracovním úrazu a nemoci z povolání.

4.5 Škodovost

Škodovost představuje kvalitativní ukazatel pojistného trhu s dobrou vypovídací schopností, který je vypočten podle vzorce 3.1.

Pozitivní je co nejnižší hodnota ukazatele. Udává se v procentech a značí, jak vyplacené pojistné plnění zatíží 1 Kč předepsaného pojistného. V případě, že by se tento ukazatel dostal na hranici 100 %, znamenalo by to, že náklady a výnosy pojišťoven jsou na stejné úrovni. Tento stav by z dlouhodobějšího hlediska vedl k jistému krachu.

Tab. 4.14 Škodovost (v %)

Rok	Škodovost v neživotním pojištění	Celková škodovost
1997	70,01	67,69
1998	59,00	58,96
1999	56,65	54,31
2000	56,09	52,64
2001	51,89	49,04
2002	77,10	61,74

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

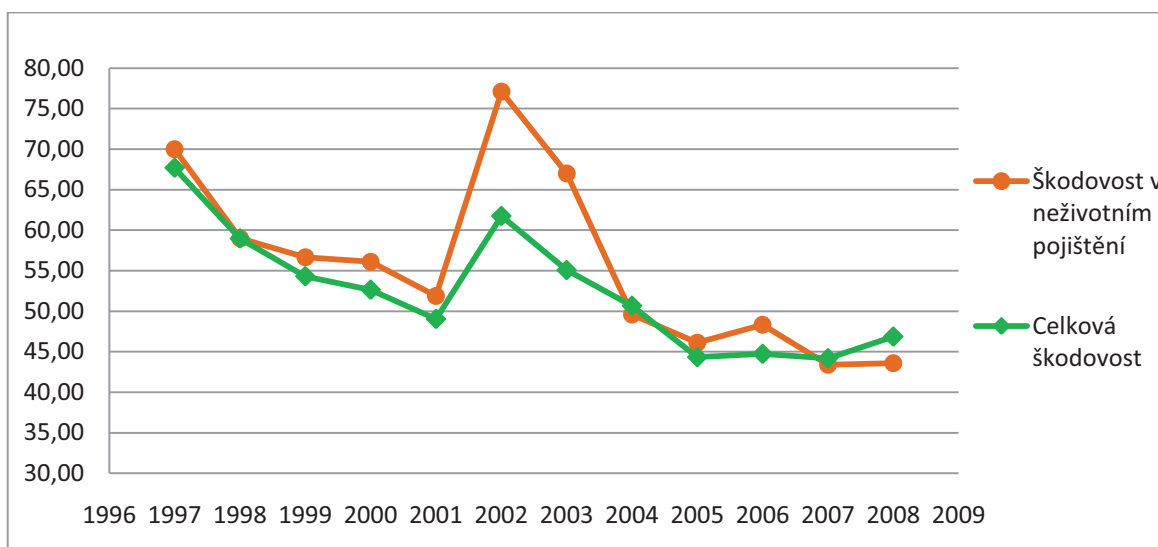
Tab. 4.15 Škodovost (v %)

Rok	Škodovost v neživotním pojištění	Celková škodovost
2003	67,00	55,07
2004	49,60	50,67
2005	46,12	44,33
2006	48,35	44,74
2007	43,38	44,19
2008	43,58	46,86

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Z tabulek 4.14 a 4.15 lze vidět, že škodovost v neživotním pojištění se v roce 1997 pohybovala na poměrně vysoké úrovni, 70,0 %. Její snížení na hodnotu 43,6 % v roce 2008 lze hodnotit jako výrazně pozitivní jev, který znamená, že pojistná plnění jsou lépe krytá příjmy z předepsaného pojistného. Mezi sledovanými roky došlo k absolutnímu poklesu o 26,43 p.b.

Graf 4.5 Škodovost (v %)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

I na tomto ukazateli se výrazně projevil dopad povodňových škod v letech 2002 a 2003. Jak je patrné z grafu 4.5, škodovost v roce 2002 výrazně stoupla, a to až na hodnotu 77,1 %. V následujících letech však došlo k jejímu rychlému návratu k dřívějšímu trendu neustálého poklesu.

Celková škodovost na trhu opět kopíruje vývoj škodovosti v neživotním pojištění. Mezi roky 1997 a 2008 nastal absolutní pokles o 20,83 p.b. Lze si však všimnout, že její nárůst v roce 2002 nebyl tak dramatický, neboť povodně představovaly i díky dobré práci záchranářů především škody na majetku, nikoli na životech.

Také je v posledním roce patrný nárůst podílu životního pojištění a odchýlení hodnot celkové škodovosti od škodovosti v neživotním pojištění, která se poprvé dostala výrazně pod tuto úroveň.

4.6 Pojištěnost

Vývoj kvalitativního ukazatele pojištěnosti je zobrazen v tabulce 4.16. Globální pojištěnost v ČR na trhu neživotního pojištění se vypočítá podle vzorce 3.2.

Tab. 4.16 Pojištěnost v České republice a v Evropské unii (v %)

Rok	Podíl pojistného na HDP _R v ČR		Podíl pojistného na HDP _R v EU	
	Neživotní pojištění	Celý trh	Neživotní pojištění	Celý trh
1997	1,90	2,60	3,00	7,00
1998	2,00	2,80	3,00	7,10
1999	2,10	3,00	2,90	7,70
2000	2,20	3,20	2,90	8,40
2001	2,20	3,40	3,00	8,00
2002	2,30	3,70	3,10	8,30
2003	2,50	4,10	3,30	8,30
2004	2,40	4,00	3,20	8,40
2005	2,40	3,90	3,20	8,70
2006	2,30	3,80	3,30	9,00
2007	2,23	3,76	3,20	9,10
2008	2,24	3,77	3,10	8,00

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

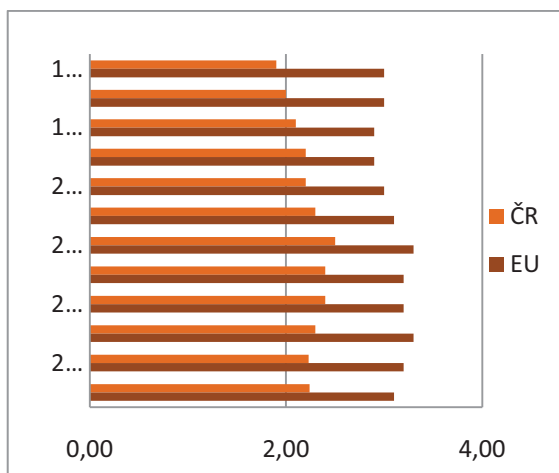
Hodnoty pojištěnosti jsou v ČR poměrně nízké. Pozitivním jevem je jejich růst. Pojištěnost v průběhu sledovaného období stoupla z hodnoty 1,9 % v roce 1997 na 2,24 % v roce 2008. Došlo tedy ke změně o 0,35 p.b. Zjistíme-li tuto absolutní změnu z údajů Evropské unie, dostaneme se ke změně o 0,1 p.b. Jako pozitivní lze tedy hodnotit i fakt, že sledovaný ukazatel za 12 let vývoje zaznamenal vyšší růst v ČR než v EU.

Nejvyšších hodnot bylo dosaženo v roce 2003, který byl z pohledu hrubého předepsaného pojistného v neživotním pojištění velmi úspěšným. Po tomto roce nastalo období, kdy hrubý domácí produkt rostl rychlejším tempem než hrubé předepsané pojistné, což bylo pravděpodobně způsobeno i růstem konkurenčních tlaků v pojišťovnictví. V roce 2009 je možné očekávat také růst ukazatele, neboť zatímco hrubý domácí produkt v tomto roce poklesl, hrubé předepsané pojistné zaznamenalo růst.

Pojištěnost celého pojistného trhu České republiky také vykazuje pozitivní trend. Avšak, na rozdíl od neživotního pojištění, které dosáhlo 72, 26 % hodnoty EU, jsou hodnoty celého trhu pouze na úrovni 47,13 % EU a pohybují se výrazně pod průměrem. Mnohem vyšších hodnot dosahují nejen země vyspělé, jako je Spojené království 13,8 %, Nizozemsko 12,8 % nebo Francie 9,4 %, ale i někteří noví členové EU, pro příklad

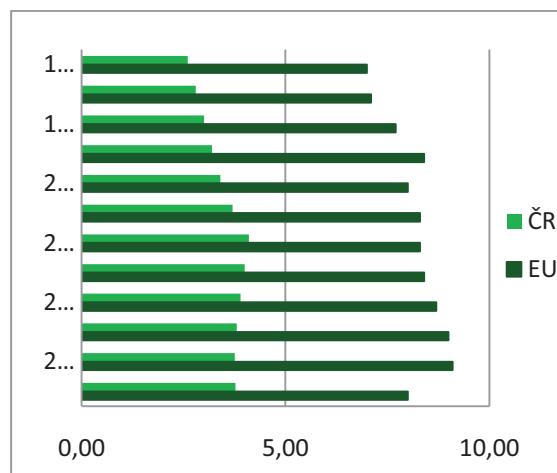
Slovinsko 5,4 %, Polsko 4,7 % či Kypr 4,4 %. Vyspělost odvětví neživotního pojištění a celého trhu ve srovnání s průměrem Evropské unie dokládají i grafy 4.6 a 4.7.

Graf 4.6 Pojištěnost v NP (v %)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Graf 4.7 Celková pojištěnost (v %)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Rozdíly mezi Českou republikou a Evropskou unií jsou strukturálního charakteru a nelze tedy předpokládat rychlý vývoj směrem k lepšímu bez prosazení fungující důchodové či zdravotní reformy a znovunastartování rozvoje české ekonomiky. Český trh má však velký potenciál a možnosti rozvoje.

4.7 Počet komerčních pojišťoven

Počet komerčních pojišťoven je zejména indikátor velikosti a rozvinutosti trhu. Podává také přehled o tom, jak velká konkurence v dané zemi panuje. Obecně platí, že čím větší konkurence, tím větší tlak na nízkou cenu či kvalitní služby, a tedy tím výhodnější pozice pro potenciálního pojistníka.

V ČR působí v oblasti neživotního pojištění pojišťovny univerzální a pojišťovny neživotní. Univerzálních pojišťoven je méně, jedná se však o mnohem větší, a většinou tedy významnější, poskytovatele pojistných produktů.

Jak lze shrnout z údajů v tabulce 4.17, univerzální pojišťovny jsou také stabilními poskytovateli, neboť se jejich počet v čase výrazně nemění. Zajímavější vývoj zaznamenává počet neživotních pojišťoven, který se z 18, v roce 1997, přes 23, v roce 2003, zvýšil až na dnešních 29 pojišťoven.

Nárůst počtu neživotních pojišťoven, i počtu pojišťoven celkem, je spojen se vstupem ČR do EU v roce 2004. V této době byla aplikována řada nových zákonných

požadavků a omezení. Přesto se jednalo o jeden z mezníků rozvoje českého pojistného trhu, neboť krom možnosti působit na jednotném pojistném trhu unie pro české pojistitele, umožnil tento rok i vstup na český pojistný trh pojišťovnám působícím v jiných zemích.

Tab. 4.17 Počet komerčních pojišťoven

Rok	Počet komerčních pojišťoven v NP		Počet komerčních pojišťoven na celém trhu	Podíl počtu komerčních pojišťoven v NP a na celém trhu (v %)
	Univerzální pojišťovny	Neživotní pojišťovny		
1997	18	18	40	90
1998	17	19	41	88
1999	18	21	42	93
2000	18	20	41	93
2001	17	23	43	93
2002	17	22	42	93
2003	16	23	42	93
2004	16	21	40	93
2005	17	23	45	89
2006	17	26	49	88
2007	17	29	52	88
2008	17	29	53	87
2009	16	29	52	87

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008, ČNB

V této době došlo ke zvýšení počtu organizačních složek zahraničních pojišťoven působících v ČR na dvojnásobek. Významným způsobem narostla konkurence na trhu a v následujících letech, 2005 až 2007, došlo k výrazné změně počtu pojišťoven na českém pojistném trhu. V oblasti neživotního pojištění se jednalo o nárůst počtu neživotních pojišťoven mezi roky 2004 a 2007 o 8 pojišťoven, tedy o 26,1 %.

Rok 2008 přinesl v absolutních číslech nárůst na trhu o jednu pojišťovnu. K 31. 12. 2008 vykonávalo svou činnost na pojistném trhu ČR 35 tuzemských pojišťoven, 17 poboček pojišťoven ze zemí EU a 1 pobočka ze Švýcarska. Výsledný počet neživotních pojišťoven a pojišťoven se smíšenou činností se nezměnil.

V oblasti neživotního pojištění byla v tomto roce udělena licence dvěma novým neživotním pojišťovnám, a to AXA pojišťovně a.s. a Wüstenrot pojišťovně a.s. Rok 2008 je také významným díky vydání první licence pro zajišťovnu na českém trhu, je jí VIG RE zajišťovna, a.s., ze skupiny Vienna Insurance Group (VIG).

4.8 Koncentrace pojistného trhu

Z hodnot daného ukazatele českého pojistného trhu je možné říci, že pojistný trh neživotního pojištění je u nás vysoce koncentrován. Jak dokládají údaje v tabulce 4.18, podíl nejsilnějších deseti pojišťoven se pravidelně pohybuje nad 90 %. S výjimkou roku 2001 je také vhodné zdůraznit, že nad 80 % hrubého předepsaného pojistného připadá pouze pěti největším pojistitelům.

Tab. 4.18 Koncentrace pojistného trhu neživotního pojištění členských pojišťoven ČAP v %

Rok	Podíl nejsilnější pojišťovny	Podíl 3 nejsilnějších pojišťoven	Podíl 5 nejsilnějších pojišťoven	Podíl 10 nejsilnějších pojišťoven
1997	60,90	78,63	84,14	90,77
1998	61,36	82,78	89,52	95,49
1999	57,26	76,81	87,51	94,70
2000	36,66	69,53	80,42	92,20
2001	36,27	69,77	79,22	91,64
2002	36,89	71,77	80,38	92,23
2003	36,38	71,65	82,01	94,81
2004	36,68	74,63	84,43	94,17
2005	36,79	75,35	85,22	94,39
2006	35,33	73,24	83,51	93,85
2007	33,31	70,37	81,64	93,30
2008	31,74	68,52	80,63	92,83
2009	30,20	68,00	81,40	94,90

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008, Statistiky ČAP 2009

Specifikem českého pojistného trhu je dopad dlouhé doby fungování monopolu České pojišťovny, která ještě v roce 1997 pokrývala téměř 61 % trhu. V průběhu let se její podíl neustále snižuje. Výrazný skok nastal zejména v roce 2000, kdy bylo zákonné pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla změněno na pojištění povinně smluvní.

V současné době je téměř 59,9 % předepsaného pojistného pokryto dvěma pojišťovnami. Jsou to Česká pojišťovna a.s. a Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance group.

Dominance obou univerzálních pojišťoven je předpokladatelná nejen vzhledem k jejich velikosti, ale také faktu, že obě mají pravomoc poskytovat zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemocí z povolání.

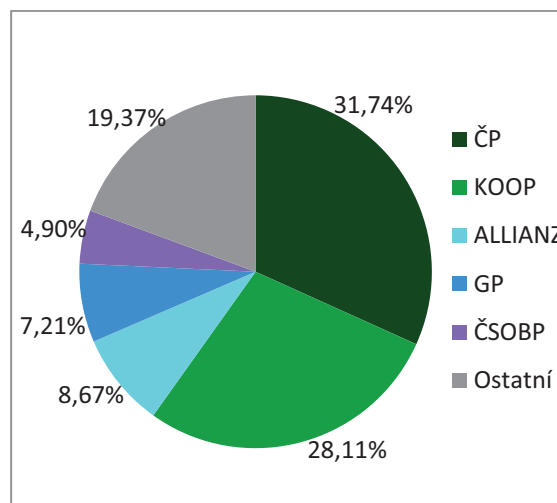
Obě výše zmíněné pojišťovny navíc provozují i pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla a mnohá další odvětví neživotního pojištění, která se vyznačují vysokým podílem na hrubém předepsaném pojistném na trhu neživotního pojištění. Lze tedy předpokládat, že tito dva pojistitelé zůstanou vedoucími na trhu i nadále.

Tab. 4.19 Koncentrace trhu 2008 podle pojišťoven

Pojišťovna	HPP v NP (v tis. Kč)	Podíl pojišťoven na HPP (v %)
ČP	26 329 275	31,74
KOOP	23 317 946	28,11
ALLIANZ	7 188 103	8,67
GP	5 979 282	7,21
ČSOBP	4 063 326	4,9
ČPP	4 025 448	4,85
UNIQA	3 198 136	3,86
CARDIF	1 278 241	1,54
EGAP	904 555	1,09
TRIGLAV	709 485	0,86

Zdroj: Výroční zpráva ČAP 2008

Graf 4.9 Největších 5 podílů pojišťoven na HPP

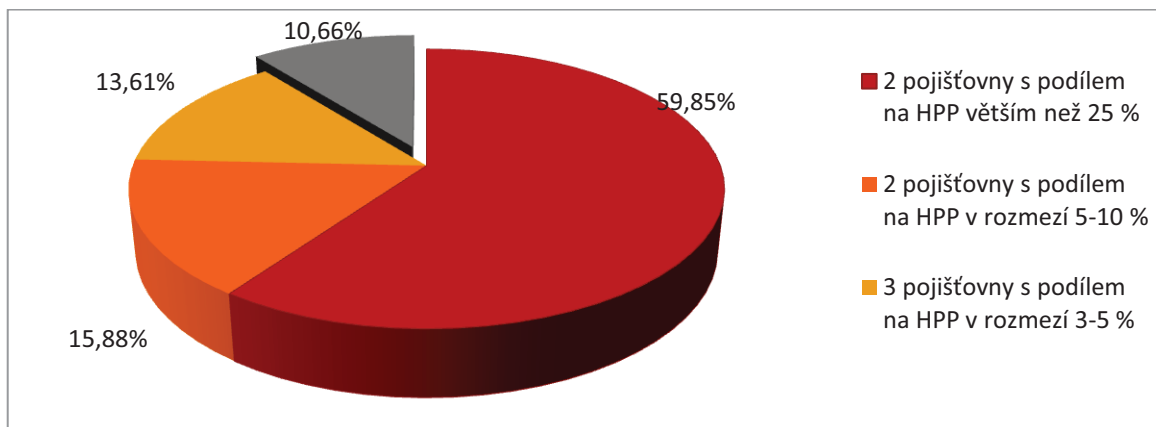
Zdroj: Výroční zpráva ČAP 2008

V průběhu let docházelo k přesunu podílů mezi pojišťovnami. V roce 2003 například představoval podíl třetí největší pojišťovny Allianz 11,33 %, tedy zhruba polovinu z téměř 24% procentního podílu druhé nejsilnější pojišťovny Kooperativy. Čtvrtou nejsilnější pak byla pojišťovna Generali s 5,54%.

Jak je patrné z tabulky 4.19, došlo k několika změnám, z nichž je vhodné poukázat na posílení podílu Kooperativy za současného snížení podílu České pojišťovny, výrazně také vrostl podíl na hrubém předepsaném pojistném u pojišťovny Generali, za poklesu podílu pojišťovny Allianz.

Je také možné říci, že v roce 2008 na trhu nalezneme dvě velmi silné pojišťovny, ČP a KOOP, které dohromady předepíší 59,85 % hrubého pojistného, dále dvěma silnými pojišťovnami, Allianz a GP, jejichž podíl činí téměř 15,88 %, a v neposlední řadě dalšími třemi pojišťovnami, ČSOBP, ČPP A UNIQA, které se podílí na hrubém předepsaném pojistném 13,61 %. Tento stav je zachycen v grafu 4.8

Graf 4.8 Koncentrace českého pojistného trhu neživotního pojištění v roce 2008

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008, Statistiky ČAP 2009

Z pohledu hodnoceného indikátoru tedy došlo k poklesu koncentrace trhu, od dominance 3 pojišťoven k užívanému ukazateli podílu 5 nejsilnějších pojišťoven, což je určitě příznivý jev, neboť díky tomu vzrostla konkurence a možnosti klientů. Očekávaný vývoj v roce 2009 naznačuje opětovné zmírnění vedoucí pozice České pojišťovny a zvýšení podílu deseti nejsilnějších pojišťoven na trhu. Pojistný trh je tedy stále vysoce koncentrován, avšak do rukou širší skupiny pojistitelů.

4.9 Počet zaměstnanců v pojišťovnictví

V rámci tohoto ukazatele je sledován počet zaměstnanců za celý pojistný trh vzhledem k faktu, že je, zejména u univerzálních pojišťoven, neodůvodněné a nákladné sledovat zaměstnance v dělení podle pojistných odvětví. Dopady tohoto ukazatele na vývoj celého trhu jsou však aplikovatelné na vývoj neživotního pojištění.

Rostoucí počet zaměstnanců v pojišťovnictví je obvykle známkou expandujícího trhu. V ČR se v rámci prudkého zvětšování pojistného trhu mezi roky 1991 a 1998 zvýšil počet zaměstnanců o 87,7 %. Mezi roky 1997 a 2008 sledujeme opačnou změnu. Z počtu 16 340 osob klesla hodnota ukazatele na úroveň 14 770 osob, tedy o 9,6 %. Tato změna byla spojena s nárůstem počtu pojišťoven i rozvojem nabídky pojistných produktů.

Jak je vidět v tabulkách 4.20 a 4.21, od roku 1999 je možné sledovat na pojistném trhu pokles tohoto ukazatele. V porovnání s rokem 1997 pracovalo v roce 2008 v pojišťovnictví o 1,57 tisíc lidí méně.

Tab. 4.20 Počet zaměstnanců v pojišťovnictví

Rok	Počet zaměstnanců (osoby)
1997	16 340
1998	16 334
1999	16 408
2000	16 112
2001	15 718
2002	15 735

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Tab. 4.21 Počet zaměstnanců v pojišťovnictví

Rok	Počet zaměstnanců (osoby)
2003	15 658
2004	14 600
2005	14 506
2006	14 410
2007	14 458
2008	14 770

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999-2008

Výše uvedený fakt je zapříčiněn zejména technickou modernizací trhu, kdy je práce několika zaměstnanců nahrazena například počítačovým programem, a současně rostoucím významem internetu, a tedy důrazem na určitou samostatnost ekonomických subjektů při komunikaci s pojistitelem.

Přes tuto snahu o zrychlování práce můžeme zaznamenat, že od roku 2006, kdy se počet zaměstnanců pohyboval na hodnotě pouze o málo vyšší než 14,4 tisíc zaměstnanců, nastává pomalé zvyšování počtu zaměstnanců, které můžeme spojit s růstem pojistného trhu v ČR.

V roce 2008, kdy bylo u nás zaměstnáno 14 770 zaměstnanců, pracovalo ve 27 členských státech v pojišťovnictví celkem 998 305 zaměstnanců. Počet zaměstnanců v ČR je srovnatelný s počtem zaměstnanců v Dánsku, Irsku či Portugalsku, kde se však nachází mnohem více pojišťoven. Například v Irsku obsluhuje 15 000 zaměstnanců celkem 230 společností. Naopak ve Finsku, kde nalezneme srovnatelný počet šedesáti tří pojišťoven, pracuje v pojišťovnictví pouze 10 791 lidí, tedy mnohem méně, než je tomu v ČR.

Průměrný počet zaměstnanců připadajících na jednu pojišťovnu se v rámci dvaceti sedmi členských států v roce 2008 nacházel na úrovni 193. V České republice je toto číslo o třetinu vyšší, na jednu pojišťovnu připadá téměř 279 pracovníků. Je možné předpokládat, že počet zaměstnanců u nás nadále poroste menší rychlostí, než trh samotný.

5. Závěr

Analyzovaný český pojistný trh s neživotním pojištěním patří mezi významná odvětví ekonomiky. Již několikrát prokázal svou stabilitu i význam a i přes ekonomický útlum roku 2008 zůstává trh na vysoké úrovni.

Jak bylo stanoveno v úvodu, cílem této práce bylo charakterizovat trh neživotního pojištění v České republice a poté analyzovat a zhodnotit vyspělost tohoto trhu za pomoci vybraných ukazatelů.

Na trhu neživotního pojištění lze nalézt širokou nabídku produktů, která se neustále navyšuje a štěpí dle individuálních potřeb zejména podnikatelského sektoru. Jsou nabízeny produkty pro jednotlivé osoby, domácnosti, podnikatele i velké podniky. Významnou úlohu si zachovává zejména havarijní pojištění motorových vozidel, růst lze zaznamenat v nabídce i využívání odpovědnostních pojištění.

Mezi nejdůležitější ukazatele hodnocení úrovně trhu lze zařadit škodovost, pojištěnost, hrubé předepsané pojistné a vyplacená pojistná plnění.

Hrubé předepsané pojistné je jedním ze základních ukazatelů úrovně a velikosti trhu. Na trhu neživotního pojištění byl zaznamenán velký nárůst tohoto ukazatele. Přestože tempo růstu výrazně kolísalo a promítlo tak i proměnlivou důvěru ekonomických subjektů v pojištění v důsledku přírodních katastrof nebo vstupu do EU, v posledních sledovaných letech se jednalo v průměru o 5% růst. Zejména z hlediska hospodářského útlumu v roce 2008 je toto tempo růstu velmi příznivé.

Obvykle jsou sledovány i průměrné ukazatele hrubého předepsaného pojistného připadajícího na jednu pojistnou smlouvu a hrubého předepsaného pojistného na jednoho obyvatele. Zejména poslední zmíněný indikátor vykazuje příznivý vývoj a svědčí o důvěře obyvatel v pojistný trh.

Za negativní je možné považovat neustálý růst ukazatele vyplacených pojistných plnění. Na tomto růstu se podílí zejména pojištění vozidel proti riziku havárie, pojištění odpovědnosti zaměstnavatele a pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. V rámci ukazatele vyplacených pojistných plnění je sledován i průměrný ukazatel pojistného plnění připadajícího na jednu pojistnou událost, který také roste. Tento jev je však kryt nárůstem hrubého předepsaného pojistného, o čemž vypovídá ukazatel škodovosti.

Ukazatel škodovosti, poměřující vyplacená pojistná plnění a hrubé předepsané pojistné, klesl ve sledovaném období pod příznivých 50 %. V roce 2008 dosáhl dokonce hodnoty 43,58 %. Přestože v letech 2002 a 2003, které byly poznamenány povodněmi, pozorujeme výrazný nárůst ukazatele, i díky provedeným opatřením po zmíněných velkých pojistných povodňových škodách, je možné očekávat jeho ustálení na hodnotě 40 %.

Pojištěnost v ČR je na trhu neživotního pojištění poměrně nízká a představuje tedy potenciál dalšího zvyšování počtu pojištěných ekonomických subjektů. Jako příznivou lze označit nejen skutečnost, že trh neživotního pojištění má k hodnotám evropského průměru mnohem blíže než celý pojistný trh v ČR, přeneseně tedy odvětví životního pojištění, ale také tempo růstu pojištěnosti v neživotním pojištění v ČR, které předčilo tempo růstu pojištěnosti na evropském trhu neživotního pojištění.

Dalšími ukazateli jsou počet pojistných smluv, počet vyřízených pojistných událostí, počet zaměstnanců, počet komerčních pojišťoven a koncentrace pojistného trhu.

Počet pojistných smluv zaznamenal ve sledovaném období růst a svědčí o příznivém vývoji trhu. Počet vyřízených pojistných událostí naopak nevykazuje stabilní klesající trend, avšak za sledované období byl zaznamenán příznivý, výrazný pokles. Počet zaměstnanců v pojišťovnictví v letech klesal. Nejedná se však o negativní jev, neboť zejména v porovnání s EU zde pracuje nadprůměrný počet zaměstnanců.

Počet komerčních pojišťoven na trhu neživotního pojištění výrazně vzrostl po vstupu ČR do EU. Rok 2004 a několik let následujících je tedy spojen s přílivem výrazné konkurence evropských pojistitelů. Nárůst je sledován zejména na poli ryze neživotních pojišťoven, počet velkých univerzálních pojišťoven se mění velmi málo.

Pojistný trh neživotního pojištění je velmi koncentrován. V roce 2008 připadlo více než 92 % hrubého předepsaného pojistného 10 největším pojišťovnám. Mezi nejsilnější pojistitele na trhu patří univerzální pojišťovny Česká pojišťovna a.s. a Kooperativa pojišťovna, a.s.

Z výsledků prezentovaných v této práci je patrné, že pojistný trh neživotního pojištění si v průběhu sledovaných 12 let vybudoval silnou pozici a ochraňuje proti rizikům pomocí širokého spektra pojistných produktů. Od roku 2006 je pod dozorem České národní banky jako plnohodnotná, stabilní a významná součást finančních trhů.

I díky velkým přírodním katastrofám, které postihly Českou republiku v letech 1997, 2002, 2007 a 2008, si trh vybudoval důvěru obyvatel i podnikatelů a rozšířil 2,5 krát svou velikost. Přestože pojištěnost zůstává na nižší úrovni, než je průměr Evropské unie a pojistný kmen zde není pokryt na vysoké úrovni, lze v tomto stavu vidět potenciál budoucího růstu.

Pojistný trh neživotního pojištění v roce 2008 byl finanční krizí poznamenán pouze velmi mírně. Došlo k nárůstu pokusů o pojistný podvod a mírnému zpomalení tempa růstu trhu u některých ukazatelů. Zejména díky povinnosti investovat do bezpečnějších finančních instrumentů je však možné říci, že přímý dopad krize byl opravdu minimální. Následek útlumu ekonomiky se promítne do hodnocených indikátorů trhu až po stanovení přesných údajů let 2009 a 2010, avšak ani v tomto případě není očekáváno snížení hodnot sledovaných ukazatelů, pouze výrazný pokles jejich většího růstu posledních let.

Pojistný trh neživotního pojištění v České republice má pevně vybudovanou pozici. Přestože je možné očekávat prudší růst druhého odvětví, životního pojištění, na českém pojistném trhu, neživotní pojištění pokles pravděpodobně nečeká a zůstane oporou stabilnímu růstu českého pojistného trhu.

Seznam použité literatury

- [1] CEA INSURERS OF EUROPE. [online]. Dostupné z WWW:
<<http://www.cea.eu/>>.
- [2] CEA INSURERS OF EUROPE. European Insurance – Key Facts, September 2009 [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.cea.eu/uploads/DocumentsLibrary/documents/1253715635_european-insurance-key-facts-booklet-final.pdf>.
- [3] CEA INSURERS OF EUROPE. European Insurance in Figures (dataset) [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.cea.eu/uploads/DocumentsLibrary/documents/1256830604_eif-october-2009.xls>.
- [4] CIPRA, Tomáš. *Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2002. 271 s. ISBN 80-86119-54-8.
- [5] CIPRA, Tomáš. *Pojistná matematika*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 1999. 398 s. ISBN 80-86119-17-3.
- [6] ČEJKOVÁ, Viktória. *Pojistný trh*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2002. 119 s. ISBN 80-247-0137-5.
- [7] ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN [online]. Dostupné z WWW:
<<http://www.cap.cz/>>.
- [8] ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. Statistické údaje, 1-12/2009 Vývoj pojistného trhu [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.cap.cz/FileFromWSS.ashx?file=http://capsrv02/DOKUMENTY_02%2fSTAT_2009_Q4.pdf>.
- [9] ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. Výroční zprávy 1999 – 2008 [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.cap.cz/ItemF.aspx?list=DOKUMENTY_01&view=pro+web+V%c3%bdro%c4%8dn%c3%ad+zpr%c3%a1vy>.
- [10] ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [online]. Dostupné z WWW:
<<http://www.cnb.cz/cs/index.html>>.

- [11] ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Tab. č. 1 Počet a struktura pojišťoven [online]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/pojistovny/poj_ukazatele_tab01.html>.
- [12] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [online]. Dostupné z WWW: <<http://czso.cz/>>.
- [13] DAŇHEL, Jaroslav. *Pojistná teorie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2005. 332 s. ISBN 80-86419-84-3.
- [14] DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. aktual. vyd. Praha: Ekopress, s. r. o., 2005. 178 s. ISBN 80-86119-92-0.
- [15] Fakta o pojištění majetku. *Pojištění majetku.cz* [online]. 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.pojistimajetek.cz/fakta-o-pojisteni-majetku>>.
- [16] Historie pojištění, jeho vývoj a význam. *Finanční vzdělávání.cz* [online]. 2007. Dostupné z WWW: <<http://www.financnivzdelavani.cz/webmagazine/page.asp?idk=394>>.
- [17] KAPSA, Richard. Pojišťovny čelí stále většímu počtu pokusů o podvod. *První zprávy.cz* [online]. 2010, Duben [cit. 2010-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/business/pojistovny-celi-stale-vetsimu-poctu-pokusu-o-podvod/>>.
- [18] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/>>.
- [19] PÁLENÍK, Vladimír a kolektiv. *Základy pojišťování především průmyslových a podnikatelských rizik*. Praha: Linde Praha, a.s., 2007. 238 s. ISBN 978-80-7201-644-0.
- [20] SOUČKOVÁ, Beata. *Analýza trhu neživotního pojištění v České republice*. Bakalářská práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 2009. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/90617/esf_b/BAK_06_90617.txt>.
- [21] VELINSKÝ, Jiří. Pojistný trh v roce 2008 mírně zpomalil, stále však rostl. *Měsíc.cz* [online]. 2009, Únor [cit. 2010-04-10]. Dostupný na WWW: <<http://www.mesec.cz/aktuality/pojistny-trh-v-roce-2008-mirne-zpomalil/>>.

- [22] Zákon č. 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů.
- [23] Zákon č. 38/2004 Sb. o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí.
- [24] Zákon č. 409/2004 Sb. úplné znění zákona 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví) jak vyplývá z pozdějších změn.
- [25] ŽÁKOVÁ, Marie. Rok 2009 – rok změn na pojistném trhu. *Finance.cz* [online]. 2009, prosinec [cit. 2010-04-29]. Dostupný na WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/246669/>>.

Seznam zkratek

a. s.	akciová společnost
aj.	a jiné
Allianz	Allianz pojišťovna, a.s.
apod.	a podobně
CARDIF	POJIŠŤOVNA CARDIF PRO VITA, a.s.
CT	celý trh
ČAP	Česká asociace pojišťoven
ČP	Česká pojišťovna a.s.
ČPP	Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group
ČR	Česká republika
ČSOBP	ČSOB Pojišťovna, a.s., člen holdingu ČSOB
EGAP	Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s.
EU	Evropská unie
GP	Generali Pojišťovna a.s.
HDP	hrubý domácí produkt
HPP	hrubé předepsané pojistné
Kč	Korun českých
KOOP	Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group
ks	kus
mil.	milion
mld.	miliard
např.	například
NP	neživotní pojištění
odp.	odpovědnosti
p.b.	procentní bod
Tab.	tabulka
tis.	tisíc
TRIGLAV	Triglav pojišťovna, a.s.
UNIQA	UNIQA pojišťovna, a.s.
VPPI	vyplacené pojistné plnění
ŽP	životní pojištění

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....

jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

.....

Seznam příloh

Příloha 1: Odvětví neživotního pojištění podle Zákona o pojišťovnictví

Příloha 2: Makroekonomické ukazatele České republiky v analyzovaném období

Příloha 3: Přírodní katastrofy v České republice v analyzovaném období

Příloha 4: Hrubé předepsané pojistné neživotního pojištění v dělení na pojistná odvětví

Příloha 5: Počet vyřízených pojistných událostí v členění podle pojistných rizik

Příloha 6: Vyplacená pojistná plnění v členění podle pojistných rizik

Příloha 7: Počet vyšetřovaných pojistných podvodů a výše podvodů prokázaných

Příloha 8: Seznam členů České asociace pojišťoven v roce 2008